ADBA
Science and Contemplation
Cutting-Edge Scientific Solutions

e-ISSN: 3149-9716
RESEARCH ARTICLE
Vol.1 / No.1 / 2026
pp. 1-15 / Article No. e001
https://doi.org/10.69882/adba.sac.2026071

Commentaries, Translations, and Tahmis Works on Bûsîrî's Kasîde-i Bürde in Turkish Islamic Literature

Mustafa Ramazan Yüksel *,1 **and Seydi Kiraz** α,2
*Turkish Ministry of National Education,Samsun,Türkiye, αDepartment of Turkish Islamic Literature,Faculty of Theology,Hitit University, Çorum,Türkiye.

ABSTRACT In Islamic literature, numerous works have been written in honor of the Prophet Muhammad. One such work is the qasida composed by Imam Bûsîrî (d. 1296?), who lived in Egypt approximately seven centuries after the Prophet. Composed of 160 couplets, this qasida-which Bûsîrî composed with sincere emotions and dedicated entirely to the Prophet-has been widely read across a vast geographical area since the day it was written, both due to the story of its composition and the purposes for which it is recited. For Bûsîrî recited this ode to the Prophet Muhammad in a dream; the Prophet, who listened with approval, gifted Bûsîrî his cloak. Furthermore, by praying for the poet, who was paralyzed in both legs and could find no cure for his ailment, he facilitated his recovery from this illness by the permission of Allah. This incident, which spread rapidly among the people, played a significant role in the Muslim community's turn to the ode, as they sought to be the recipients of the Prophet's prayer and to find healing for their illnesses. Originally titled al-Kawâkib al-Durriyyah fî Madhi Hayri al-Bariyyah and later becoming famous as Qasıdat al-Burda, this ode has made a profound impact on Muslim artists; and, as a manifestation of the intense interest in the work, it has served as the catalyst for the creation of numerous works in various languages over the centuries, particularly commentaries explaining it. In this study, works on the Qasıda al-Burda within Turkish literature are presented together. Additionally, certain comparisons and inferences have been drawn based on the gathered information.

KEYWORDS
Turkish islamic literature
Bûsîrî
Qasîdat al-Burda
Commentary
Translation
Tahmis

İslâmî Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si Hakkında Yazılan Şerh, Tercüme ve Tahmisler

ÖZ İslâm edebiyatında Hz. Peygamber'e atfen çok sayıda eser kaleme alınmıştır. Bu eserlerden biri de Hz. Peygamber'den yaklaşık yedi asır sonra Mısır'da yaşamış olan İmam Bûsîrî'nin (ö. 1296?) kasidesidir. Bûsîrî'nin samimi duygularla ve tamamını Hz. Peygamber'e hasrederek 160 beyit hâlinde nazmettiği bu kaside gerek yazılış hikâyesi gerek okunuş amaçları dolayısıyla, kaleme alındığı günden beri oldukça geniş bir coğrafyada okunagelmiştir. Zira Bûsîrî bu kasideyi rüyasında Hz. Peygamber'e okumuş, beğenerek dinleyen Hz. Peygamber de Bûsîrî'ye bürdesini (hırkasını) hediye etmiştir. Ardından iki bacağı da felçli olan ve bu derdine çare bulamayan şaire dua ederek onun bu hastalıktan kurtulmasına vesile olmuştur. Halk arasında hızlı bir şekilde yayılan bu hadise, Hz. Peygamber'in duasına mazhar olmak isteyen ve hastalıklarına şifa arayan Müslümanların kasideye teveccühlerinde önemli bir rol oynamıştır. Asıl adıyla *el-Kevâkibü'd-dürriyye fî medhi hayri'l-beriyye* olan ve sonradan Kasîde-i Bürde adıyla şöhret bulan bu kaside, Müslüman sanatçıların ufkunda büyük akisler uyandırmış; esere olan yoğun ilginin bir tezahürü olarak onu açıklayan şerhler başta olmak üzere farklı dillerde yüzyıllar boyu kasideyle ilgili pek çok eser vücut bulmuştur. Bu çalışmada, *Kasîde-i Bürde* üzerine İslâmî Türk edebiyatında kaleme alınan eserler ve bunlar hakkında yapılan çalışmalar bir arada sunulmuştur. Ayrıca *Kasîde-i Bürde* ile ilgili teliflerin çeşitliliği dikkate alınarak birtakım mukayese ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER
Türk islâm edebiyatı
Bûsîrî
Kasîde-i Bürde
Şerh
Tercüme
Tahmis

GİRİŞ

Hz. Muhammed, Müslüman milletlerin dinî temeller üzerine inşa ettikleri edebî geleneğin ana konularından biridir. Hz. Peygamber'i anmayı ve anlatmayı âdeta bir ibadet telakki eden müellifler; Esmâ-i Nebî, Sîre, Mevlid, Mirâc-nâme, Mu'cizât-ı Nebî, Gazavât-ı Nebî, Şefâat-nâme, Kırk Hadis, Yüz Hadis gibi türlerde Hz. Peygamber'in güzel ahlakını, örnek kişiliğini, mucizelerini kısaca bütün yönleriyle onu anlatmaya gayret göstermişlerdir. Kâ'b b. Züheyr (ö. 645) ve Bûsîrî'nin (ö. 1296) *Kasîde-i Bürde* ismiyle ünlenen kasideleri de Hz. Peygamber'i merkeze alan önemli eserlerdendir (Yüksel 2024). Cahiliye Dönemi şairlerinden olan Kâ'b, İslâm'ı ve Hz. Peygamber'i hicveden bir şiir yazınca Hz. Peygamber tarafından onun öldürülmesi emri verilir. Bu durumdan pişmanlık duyan Kâ'b Hz. Peygamber'in huzuruna gelerek ondan af talep eder ve affedilir. Muradına nail olan Kâ'b, bunun sevinciyle Hz. Peygamber'i metheden bir kaside okur. Şiiri dinleyen Hz. Peygamber, sırtındaki hırkayı (bürde) Kâ'b'ın omuzlarına bırakarak onu taltif eder. Bu olay üzerine Kâ'b'ın şiiri *Kasîdetü'l-Bürde* adıyla şöhret bulur (Demirayak 2001; Akdemir ve Kiraz 2024). Diğer *Bürde* şairi Bûsîrî ise Allah Resulü'nü öven birçok kaside yazar. Felç hastası olan şairin rüyasına bir gece Allah Resulü gelir ve ondan yazdığı kasideyi okumasını ister. Bûsîrî, kendisi için çok sayıda kaside yazdığını söyler ve hangisini oku-

Manuscript received / **Makale geliş tarihi:** 28 April 2026 / 28 Nisan 2026,
Revised / **Revizyon tarihi:** 25 May 2026 / 25 Mayıs 2026,
Accepted / **Kabul tarihi:** 5 June 2026 / 5 Haziran 2026,
Published / **Yayın tarihi:** 12 July 2026 / 12 Temmuz 2026

[1]yukselmr@hotmail.com (**Corresponding author**)
[2]seydikiraz@hitit.edu.tr

masını istediğini sorar. Allah Resulü de "E min tezekküri…" şeklinde başlayan kasideyi okumasını istediğini söyler. Okunan şiiri dinler, sonra Bûsîrî'ye hırkasını hediye eder ve hasta vücudunu sıvazlar. Bûsîrî uyandığında kendisini iyileşmiş bulur. Bu olay halk arasında hızlıca duyulur ve Bûsîrî'nin asıl adı *el-Kevâkibü'd-düriyye fî medhi hayri'l-beriyye* olan bu kasidesi hem *Kasîde-i Bürde* hem de *Kasîde-i Bür'e* adıyla ünlenir (Kaya 2001). Kaside, insanların Hz. Peygamber'in şefaatine nail olma isteği, hastalıklarından kurtulma ümidi, Cahiliye Dönemi şiirlerindeki bölümlerin aksine tamamının Hz. Peygamber'e ve *Kur'an-ı Kerim*'e hasredilmesi gibi sebeplerle Kâ'b'ın kasidesinden daha çok şöhret bulmuştur. Daha Bûsîrî hayattayken şerhleri yazılmaya başlanan kaside, tüm İslâm coğrafyasında yoğun ilgi görmüştür. Türk edebiyatında da bu kaside üzerine şerhler, tercümeler, tahmisler kaleme alınmış, yüzyıllardır canlılığını korumuştur. Bu çalışmada, Türk edebiyatında Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde*'si üzerine ortaya konan ürünler bir arada sunulmuştur. Tespit edilen eserler, *Kasîde-i Bürde* ile kurdukları ilişki ve edebî tür özellikleri esas alınarak şerhler, tercümeler ve tahmisler başlıkları altında tasnif edilmiştir. Şerhler mensur ve manzum; tercümeler ise manzum tercümeler ile mensur, satır altı-satır arası tercümeler şeklinde sınıflandırılmıştır. Aşağıda söz konusu eserler kronolojik sıra gözetilerek tanıtılacak, verilen bilgiler çerçevesinde birtakım mukayese ve değerlendirmelerde bulunulacaktır.

A) KASÎDE-İ BÜRDE'NİN ŞERHLERİ

1.Mensur Şerhler

1.1. Şeyh Sa'dullâh el-Halvetî'nin (ö. 1477) (veya bir müridinin) Şerh-i Kasîde-i Bürde'si

Şârih, kasidenin asli beytini vermiş, ardından beyitte yer alan ve gerekli gördüğü kelimeleri açıklayarak bu kelimelerin gramer yönünden özelliklerine değinmiştir. Bu açıklamalardan sonra, beyitte vurgulanan husus hakkında genel bilgiler vermiş, anlatılmak isteneni benzetmelerle veya başka eserlerden örnek cümlelerle aktarmaya çalışmıştır. Açıklamalarının sonunda "Nitekim mütercim buyurur." ifadesiyle beraber, başka bir şairden manzumeler alıntılamıştır (Talal 2016; Taşdemir 2019).

1.2. Müftüzâde b. Halîl'in (ö. ?) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Tercüme, Arapça bir şerhle iç içedir. Ele alınan beyitlerde kelimeler önce Arapça olarak gramer bakımından tahlil edilmiş, daha sonra bu beyitler Türkçeye mensur olarak ve biraz genişçe tercüme edilmiştir. Mütercim kaynak kasideyi tercüme ve şerh ederken kasideyi ikişer beyit hâlinde şerh etmektedir. Ancak bazen daha fazla sayıdaki beyitlerin de bir arada şerh ve tercüme edildiği görülmektedir. Nüshada, eserin yazıldığı tarih hakkında doğrudan bir bilgi bulunmamakla birlikte, sonunda yer alan istinsah kaydı 1585 tarihini göstermektedir (Yazar 2011).

1.3. Ankaravî İbrahim b. Süleyman b. Sâdık b. Mürsel el-Hanefî el- Ankaravî'nin (ö. 1508'den sonra) Şerh-i Kasîde-i Bürde'si

Eser, 1508 yılında Arapça-Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Başlangıçta ikişer beyit hâlinde şerh edilirken sonralarda bu sayının yedişer beyte kadar çıktığı görülmektedir. Beyitlerin Arapça asıllarının ardından kelimeler hakkında Arapça izahlarda bulunulmakta, bu açıklamalardan sonra beytin genel manası Türkçe olarak açıklanmaktadır. Arapça olarak sunulan açıklamaların Türkçe kısımda tekrar edilmediği gibi tersi durum da söz konusu değildir (Kaçar 2024).

1.4. Le'âlî Mahlaslı Seyyid Ahmed b. Mustafâ'nın (ö. 1563) Şerh-i Kasîde-i Bürde'si

Yazma eser kütüphanelerinde en çok nüshaya sahip olan bu eserde, bölüm başlıklarının ardından kaynak beytin şerh edilecek beyti verilmektedir. Beyitteki sözcük veya sözcük gruplarına dair filolojik izahlardan sonra beytin genel açıklamasına geçilmektedir. Bu açıklamalarda önceki beyitlerle bağlantılar kurularak bağlamsal zeminin kurulduğu görülmektedir. Mensur açıklamalardan sonra ise beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümeleri yer almaktadır (Yazar 2024; Özdemir 2015).

1.5. Mehmed Ma'rûf b. Mehmed Şerîf et-Trabzonî'nin (ö. 1593) Şerh-i Kasîde-i Bürde'si

Osmanlı Müellifleri'nde adı geçmektedir. "*Kaside-i Bür'e*'ye Türkçe mükemmel bir şerhi vardır." ifadeleriyle anılan şerhe henüz ulaşılamamıştır (Yazar 2011).

1.6. Şarihi Bilinmeyen Bir Şerh

Müellifi tespit edilememiş olan bu eser, muhtasar bir şerhtir. Şerhin ilgili beytinde geçen birkaç kelimenin irabı yanında genel anlam verilmektedir. Şerh, bu hâliyle geniş bir tercüme sayılır. İstinsah tarihi 1621 olarak kayıtlıdır (Şahin 1997).

1.7. Yahyâ b. Abdullâh'ın (ö. 1605'ten sonra) Tercümetü'l-Esrâr fî Medhi Seyyidi'l-Ebrâr'ı (Şerh-i Kasîde-i Bürde)

Şerh metninin belirli bir düzende oluşturulmadığı görülmektedir. Beyit şerhlerine bazen muhteva açıklamaları bazen de kelime tahlilleri ile başlayan şarih genel olarak beyitlerde geçen kelimeleri anlam ve gramer açısından detaylı bir şekilde incelemiştir. Kelime incelemesinin ardından "hâsıl-ı kelâm, ma'nâ dimek olur ki" gibi ifadelerle beytin anlamını aktarmaktadır. Bu açıklamaların ardından "Tercüme" başlığıyla kasidenin Türkçeye nazmen çevirisi, "Beyt" başlığı altında ise Hâfız Şeref'e ait Farsça manzum tercüme sunulmaktadır. Son olarak da "Ve ba'de hâzâ" başlığı altında şerh edilen beytin özeti ve bir sonraki beytin açıklamalarına yer verilmektedir (Sönmez 2025).

1.8. Şeyhülislâm Bâlîzâde Mustafâ b. Bâlî b. Süleymân Rûmî'ye (ö. 1662) Atfedilen Şerh-i Kasîde-i Bürde

Eser, kütüphane kaydında Şeyhülislâm Bâlîzâde Mustafâ b. Bâlî b. Süleymân Rûmî'ye atfedilmiş ancak bu bilgiyi doğrulayan herhangi başka bir bilgiye rastlanmamıştır. Klasik şerh usulünden uzak olduğu görülen şerhte bazen birden fazla beytin bir arada ele alındığı görülmektedir. Kaynak beyitteki anlam, kısa bir ön bilgi verildikten sonra düz bir şekilde Türkçeye tercüme edilmiştir. Genişletilmiş tefsirî tercüme görünümündeki şerhte orijinal metindeki bazı kelimelerin altına veya yanına anlamları da yazılmıştır (Yazar 2011).

1.9.Mustafâ b. Ahmed Bosnevî'nin (ö. 1702) Zübdetü'ş-Şürûhu't-Türkiyye'si

17. yüzyılda kaleme alındığı düşünülen *Zübdetü'ş-Şürûhi't-Türkiyye* klasik şerh metoduyla yazılmış bir eserdir. Kaynak beyit verildikten sonra beyitte geçen kelimelerin gramer özellikleri incelenmiştir. Daha sonra kelimelerin manaları üzerinde durulmuştur. Son olarak da beyit ' 'Mahsûl-i beyt' ' başlığı ile Türkçeye aktarılmıştır (Mermer 2020; Gökgöz 2021).

1.10. Balcızâde Ahmed b. El-Hâc Hasan İstanbulî'ye (ö. ?) Ait Bürde Şerhi

17. yüzyılın sonlarında telif edilen bu eserde öncelikle kelimelerle ve beyitle ilgili gramer bilgisi verilmekte, ardından beytin manası izah edilmektedir. Kelime irabları "el-İ'râb", beyitlerin

detaylı açıklamaları ise "Hülâsa-i nazm" ve "Hâsıl-ı ma'nâ" başlıkları altında incelenmektedir (Balcızâde Ahmed b. El-Hâc Hasan İstanbulî 1735).

1.11. Muhammed Emîn b. el-Emîr Feyzullah b. Gül Ahmed er-Rûmî'nin (ö. 1815) Kasîde-i Bürde Şerhi

Yer yer bazı kelimelerin irab açıklamalarının verildiği şerhte, lafızlardan çok mana üzerinde durulmaktadır. Bedîî unsurlar üzerinde fazlaca durulduğu görülen şerhte ilk olarak beyitteki ibareler bedîî sanatlar açısından incelenmektedir. Ardından beytin ifade ettiği zahiri anlam verilerek şairin anlatmaya çalıştığı asıl mana açıklanmaktadır. Beyitlerin birbirleriyle olan anlam bağları birlikte ele alınmaktadır. Şarihin konuyu Türkçe ve Farsça beyitlerden örneklerle genişlettiği görülmektedir (Şahin 1997).

1.12. Berlin Devlet Kütüphanesi Hs. Or. 5151'de Kayıtlı Müellifi Bilinmeyen Kasîde-i Bürde Şerhi

1734 tarihinde istinsah edilen bu eser, muhtasar bir şerhtir. Şerhte, klasik şerh metotlarından farklı olarak kelime ve ibareler teker teker açıklanmamış, muhteva esas alınarak genel okuyucu kitlesine hitap eden bir metin ortaya koymuştur. Kaynak metnin ilgili beyti verildikten sonra "ya'nî sâhib-i kasîde" veya "sâhib-i kasîde" ifadeleriyle başlanarak söz konusu beyit muhtasar biçimde şerh edilmiştir (Koç 2021a).

1.13. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi 6286'da (132b-143a) Kayıtlı Müellifi Bilinmeyen Kasîde-i Bürde Şerhi

Şerhte, beyitler satır içlerinde ve derkenarlarda muhtasar olarak açıklanmaktadır. Genellikle kelimelerin anlamları ve gramer yapıları kısaca izah edilmektedir. Eser, 1776-77 yılında istinsah edilmiştir (Ayçiçeği 2024a).

1.14. Şeyh Abdullâh b. Şeyh Ahmed'in (ö. 1738'den sonra) İrşâdiyye'si (Şerh-i Kasîde-i Bürde)

Şerh, üç ana başlık altında ele alınmıştır. Bunların ilki "Tashîhât" olup bu başlık altında, kelimelerin harekelenişi, sözlük anlamları ve sarfı, yoğun Arapça örnekler eşliğinde açıklanmaktadır. Ardından, "İ'râb" başlığı altında, beyitte geçen kelimelerin cümle içinde birbirleriyle olan ilişkileri incelenmektedir. Son başlık olan "el-Ma'nâ"da ise, beytin anlamı genişletilerek nesir şeklinde Türkçeye aktarılmaktadır (Şahin 1997; Yazar 2011).

1.15. Şeyh Abdullâh b. Şeyh Ahmed'in (ö. 1738'den sonra) Cübbe Şerh-i Kasîde-i Bürde'si

1737-38'de tamamlanan eser, Şeyh Abdullâh'ın *Kasîde-i Bürde*'ye yaptığı ikinci şerhidir. Şarih, kasideyi daha evvel mufassal olarak *İrşâdiyye* ismi ile şerh ettiğini, *Kasîde-i Bürde*'yi anlamanın zor olması sebebiyle de bu şerhte sadece kasidenin anlamına yer vereceğini belirtmektedir. Şerhte, önce kaynak metin verilmiş, ardından da beyitte kastedilen anlam açıklanmıştır.[1]

1.16. Seyyid Ahmed b. Mustafa eş-Şehîr Belâmî/eş-Şehrî el-Belâyî'nin (ö. 18. yy.?) Şerhi

Bilinen en eski nüshası 1748 yılında istinsah edilmiş olup muhtasar bir şerhtir. Şerhte kaynak beytin mısralarına önce kelime kelime açıklama getirilmiş ardından mısra anlamı bütün olarak aktarılmıştır (Ayçiçeği 2024a).

[1] Bu eser, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim Haksever danışmanlığında Mustafa Boyracı tarafından yüksek lisans tezi hazırlanmaktadır.

1.17. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi 6286'da (54b-79b) Kayıtlı Müellifi Bilinmeyen Kasîde-i Bürde Şerhi

1776-77 yılında istinsah edilen eser muhtasar bir şerhtir. Şerhte önce her kelime gramer açısından incelenmiş ve cümle içindeki durumu ele alınmıştır. Ardından "Mahsûl-i beyt" başlığı altında beytin muhtasar tercümesi verilmiştir (Ayçiçeği 2024a).

1.18. Şeyhülislâm Mehmed Mekkî Efendi'nin (ö. 1797) Tevessül'ü

Şerhte, asli beyitlerde geçen kelimelerin irabları tek tek verilmiş olup kelimeler açıklanırken Arapça şerhlerden alıntılar kullanılmıştır. Şerh edilmesi gereken hususlarda konunun âlimlerinden alıntılar yapılmış, Nedim, Bakî gibi şairlerden örnek beyitler verilmiştir. Beyitle ilgili ayrıntılı açıklamalardan sonra "hülâsa, mahsûl-ı beyt, mahsûl-ı ma'nâ-yı beyt…" bölümünde anlatılanlar özet bir şekilde verilmiştir. Kelimeler, lügat manaları ve yüklenen mecazi anlamlarıyla birlikte şerh edilmiştir. Beyitteki söz sanatları hulasa bölümünün sonunda verilmiştir. Beyit şerhleri şarihin yazdığı tahmislerle tamamlanır. *Tevessül, Kasîde-i Bürde*'nin bilinen en hacimli şerhidir (Özyön 2025).

1.19. Müellifi Belli Olmayan Bürde Şerhi

18. yüzyılda telif edildiği düşünülen eserde, kaynak beyitlerin kelime anlamlarının ve basit düzey gramer yapılarının izahının ardından beyitler "Mahsûl-i beyt" başlığı altında özet olarak açıklanır (Ayçiçeği 2024a).

1.20. Mehmed b. Fazlu'llâh'ın (ö. 1806'dan sonra) Şerh-i Kasîde-i Bürde'si

1806 yılında tamamlandığı bilinen şerhte, önce beyitteki kelimeler; okunuşları, türleri ve lügat manaları bakımından tahlil edilmektedir. Bu bölümde kasidede yaygın olan bazı özel isimler üzerinde özellikle durulduğu ve bu kelimelerin genişçe açıklandığı görülmektedir. Ardından "Mefhûm-ı beyt" başlığı altında şerh edilen beyit geniş bir şekilde tercüme edilmektedir. Daha sonra ise "Hülâsa-i kelâm" başlığı altında beytin anlamı genişletilmektedir. Bu bölümde şarih, Farsça ve Türkçe beyitlerden örnekler sunmaktadır (Yazar 2011).

1.21. İskilipli Abdülkâdir b. İsmail'in (ö. 1852'den sonra) Kasîde-i Bürde Şerhi

1852 yılında kaleme alınan şerhte, önce Arapça olarak kaynak beytin gramer bilgileri verilmiştir. Ardından genelde "Ve hâsıl-ı ma'nâ" başlığı altında beytin genel açıklaması yapılmıştır. Soru-cevap yöntemiyle izahların da sık görüldüğü şerh konuyla ilgili anlatılan kıssaların çokluğuyla dikkat çekmektedir (Yüksel 2022, 2024).

1.22. Muhammed Fevzî'nin (ö. 1900) Miftâhu'n-Necât'ı

Eserin tam adı *Miftâhu'n-Necât fî Teslîsi'l-Lügât ve Tahmîsü'l-Kasîdetü'l-Bürdeti li-Medhi Seyyidi's- Sâdât*'tır. 1856 yılında kaleme alınan bu eserde kasidenin 130 beytine yazılmış Türkçe, Arapça ve Farsça tahmisler yer almaktadır. Bu tahmisin ardından kasidenin asli beytinin son kelimesinden hareketle beytin kısa bir şerhi yapılmaktadır. Bu hâliyle eser muhtasar bir şerh görünümündedir (Kuzubaş 2007).

1.23. Rusçuklu Mehmed Hayrî'nin (ö. 1909) Türkçe Kasîde-i Bürde Şerhi Hediyye'si

İlk olarak 1882 yılında basılan ve muhtasar bir şerh olan eserde beyitlere önce kelime kelime açıklamalar yapılmış, ardından "mefhûm-ı beyt" ifadesiyle başlanarak genel anlam izah edilmiştir (İpek 2021).

1.24. Osman Tevfik'in (ö. 1882'den sonra) Şerh-i Kasîde-i Bürde Tercüme-i Mücmeli

1881-83 yıllarında yazımı tamamlanan bu eser Harpûtî'nin *el-'Asîdetü'ş-Şühde Şerh-i Kasîdeti'l-Bürde* adlı Arapça eserinin Türkçeye mücmel tercümesidir. Eserde önce her kelime veya kelime grubunun anlamı detaylıca verilmiş, ardından "Mahsûl-i beyt" başlığı altında beytin tümü şerh edilmiştir (Akkaya 2023).

1.25. Hacı Muhammed Ziyâu'd-dîn Türkzâde'nin (ö. 1887'den sonra) Gurretü'l-Münîre Şerh-i Kevkebü'l-Muzîe yahud Kasîde-i Bürde Şerhi

1887 yılında tamamlanmış olan şerhte, kaynak beyitler gramer açısından detaylı bir şekilde incelenmektedir. Bu incelemelerin ardında "Mahsûl-i ma'nâ-yı beyt" başlığı altında beytin genel manası açıklanmaktadır (Gurretü'l-Münîre Şerh-i Kevkebü'l-Muzîe Yahud Kasîde-i Bürde Şerhi 1894).

1.26. Nuh Nasûh b. İsmail el-Çerkesî el-Hanefî'nin (ö. 1890'dan sonra) Nebîzü'ş-Şurûh fî Tatyîbi'r-Rûh'u

1889-90 yılında kaleme alınan eserde önce kaynak beytin vezniyle Arapça bir tahmis bulunmaktadır. Ardından ilgili beytin her kelimesinin veya kelime grubunun anlamı verilmektedir. Sonrasında "İ'râbı" başlığı altında kelimelerin irab bilgisi üzerinde durulur. Beytin genel anlamı ise "Hülâsa" başlığıyla aktarılmaktadır. Şerhte "Fâ'ide" başlığı altında bazı kelimelerin farklı anlamlarına, "Hâssa" başlığıyla beytin şifa maksatlı okunma bilgilerine, "Bedî'de" başlığıyla da söz sanatlarına değinilirken "Taktî" başlığı altında da beytin takti'i yapılmaktadır (Doğan Averbek 2020; Ayçiçeği 2024a).

1.27. Kastamonulu Hoca-zâde Mehmed b. Ali Senâî b. Ebîbekr b. Abdülbâkî'nin (ö. 1895'ten sonra) Kaydlı Kasîde-i Bürde'si

1896 yılında İstanbul'da basılan eser, çeşitli şerhlerden alıntı yapılarak hazırlanmış derleme bir şerhtir. Satır altlarına kelime manalarını yazan müellif, diğer açıklamalarını müellif isimlerini de belirtmek suretiyle Şehzâde ve Harputî'nin Arapça şerhlerinden alıntılamıştır (Ayçiçeği ve Koç 2022).

1.28. Kayacıklı Süleyman Efendi'nin (ö. 1881'den sonra) Türkçe Kasîde-i Bürde Şerhi

Eser, klasik manada kelime tahlillerinin yapılmadığı, anlamın özet olarak verildiği bir şerhtir. Şerhte yer yer kelime anlam ve yazılışları açıklanarak verilmiştir. Asli metinde bulunan edebî sanatlara dair açıklamalar da yapılmıştır. Metnin büyük bir bölümünde soru-cevap yöntemiyle kelime ya da kelime gruplarının açıklanması yoluna gidilmiştir. Bu açıklamaların ardından "ya'nî" ya da "murâd" ibareleriyle başlanarak beytin manası verilmiştir (Elikara 2024).

1.29. Âbidin Paşa'nın (ö. 1906) Terceme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde'si

Şerh üç bölüm hâlinde ele alınmıştır. Birinci bölümde "Terceme" başlığı altında kaynak beyit nesre çevrilmiş, ikinci bölümde "Şerh" başlığı altında beytin manası açıklanmıştır. Bu bölümde beyitlerdeki sanatlara da değinilmiştir. "Ma'nâ-yı elfâz" adlı üçüncü bölümde ise kaynak beyitteki kelimelere, kelime kelime açıklamalar getirilmiştir. Şerhte sarf ve nahive dair çoğunlukla bilgi bulunmazken anlama odaklanıldığı görülmektedir (Harman 2004; Ayçiçeği 2024a).

1.30. İsmail b. Osman b. Bekir b. Yusuf Osmanpazarî'nin (İsmail Niyazi) (ö. 1858) el- 'Umde 'ale'l-Bürde'si

Şerhte kaynak beyitler "İ'rab" ve "Ma'nâ" başlıkları altında Arapça olarak incelenmiş, kelimeler tahlil edilmiş ardından beytin açıklaması yapılmıştır. Belagat ile ilgili hususlar oldukça sınırlı ele alınmıştır. "Tercüme/bi't-Türkiyyeti" başlıkları altında beyitler Türkçe olarak açıklanmıştır. Bu kısımlar Arapça şerhin tercümesi niteliğinde olmayıp beytin muhtasar izahı olarak tertip edilmiştir (Kasadar 2019).

1.31. Necîb Efendi'nin (ö. 1897'den sonra) Muhtasar Tevessül'ü

Şeyhülislâm Mehmed Mekkî Efendi'nin (ö.1797) yazmış olduğu *Tevessül* adlı *Bürde* şerhinin muhtasarıdır. Eserde Necîb Efendi'nin birçok tasarrufta bulunduğu görülmektedir. Şerhte öncelikle kelimelerin tek tek gramer özellikleri, cümle içindeki durumları, anlamları ve hususiyetlerin beytin anlamına kazandırdıkları ele alınmaktadır. Ardından "Mahsûl-i beyt" başlığı altında ilgili beytin genel anlamı açıklanmaktadır (Ayçiçeği 2020).

1.32. Mustafâ el-Ahıshavî el-Çorumî'nin (ö. ?) Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde'si

19. yüzyılda yazıldığı bilinen eserde beyitlerin önce manzum tercümesi verilmektedir. Ardından Arapça olarak irab açıklamaları yapılmaktadır. Bu açıklamalardan sonra beytin genel manası muhtasar şekilde izah edilmektedir (Yüksel 2025).

1.33. Mehmed Emîn b. Feyzu'llâh b. Ahmed Paşa Feyzî-zâde'nin (ö. 1816) Şerh-i Kasîde-i Bürde'si

19. yüzyılda kaleme alınan eserde diğer şerhlerden farklı olarak lafızlardan çok mana üzerinde durulmaktadır. Yer yer bazı kelimeler hakkında izahta bulunulsa bile irab özelliklerine fazla değinilmediği görülmektedir. Şerh daha çok bedîî sanatlar üzerinde durmasıyla dikkat çekmektedir (Şahin 1997).

1.34. Hasan Fehmî b. Halîl b. Molla Mustafa Efendi'nin (ö. 1923'ten sonra) Mecma'u'l-Fezâil'i

1912 yılında kaleme alınan bu eser, müellifin Arapça olarak yazdığı *el-İktisâd Şerhu'l-Bürdeti li-Ehassi'l-'İbâd* adlı eserinin kendisi tarafından ihtisar edilerek Türkçeye tercüme edilmiş şeklidir. Beyitler üç başlık altında şerh edilmiştir. "İzâh" başlığı altında beyit detaylı bir şekilde açıklanmış, "Hâll-i terkîb" başlığı altında sarf ve nahiv hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiş, "Mahsûl-i beyt" başlığı altında ise beyitler muhtasar bir şekilde izah edilmiştir (Tokdemir 2017).

1.35. Müellifi Bilinmeyen Vesîletü'l-Mağfire Adlı Bürde Şerhi

1923 yılında yazılmaya başlandığı ifade edilen şerhte mısra mısra açıklama yapılmış olup her kaynak mısra ardından mısra tercümesi verilmiş ardından beyit izah edilmiştir. Bu izahlardan sonra "Mahsûl-i beyt" başlığı altında anlatılanlar özetlenmiştir. Kelimelerle ilgili yer yer açıklamalar olsa da gramer izahlarından ziyade beytin anlamına ağırlık verildiği görülmektedir (Ayçiçeği 2024a).

1.36. Fevzi Aksoy ve Mehmet Balcı'nın İmam Bûsîrî ve Kasîde-i Bürde'si

Fevzi Aksoy ve Mehmet Balcı tarafından hazırlanan eser, Cumhuriyet Dönemi'nde *Kasîde-i Bürde* üzerine kaleme alınmış kapsamlı çalışmalardan biridir. Eserde *Kasîde-i Bürde*'nin Türkçe tercümesi ve şerhi yanında kasidenin fazilet ve havassına dair bilgilere de yer verilmiştir. Önceki Arapça ve Osmanlıca şerhlerden istifade edilerek hazırlanan eser, *Kasîde-i Bürde*'yi günümüz okuyucusuna tanıtmayı amaçlaması bakımından dikkat çekmektedir (Aksoy ve Balcı 1975).

1.37. Rahmi Serin'in Kasîde-i Bürde Şerhi, Havas ve Esrârı

Rahmi Serin'in hazırladığı bu eser, *Kasîde-i Bürde*'nin Türkçe tercümesi ve şerhiyle birlikte havas ve faziletlerine dair bilgileri de içeren çalışmalardan biridir. Eserin çeşitli baskılarında "Şerhi, Havas ve Esrârı" ibaresi yer almakta; Arapça metin, Türkçe çeviri ve kasidenin faziletlerine dair açıklamalara birlikte yer verildiği görülmektedir. Bu yönüyle eser, *Kasîde-i Bürde*'nin yalnızca edebî bir metin olarak değil, aynı zamanda dinî ve tasavvufî pratikler içerisinde değerlendirilen bir metin olarak algılanışını yansıtması bakımından dikkat çekmektedir (Serin 1995).

1.38. el-Hac Mehmed Sa'îd Bey'in (ö. ?) Kasîde-i Bürde Şerhi

20. yüzyılın başlarında yazıldığı tahmin edilen eserde kelime tahlili, irab ve belagat açısından beyit incelemesi yapılmaktadır. Ardından "Me'âl-i beyt" başlığı altında beyitlerin anlamları ve mazmunları geniş bir şekilde açıklanmaktadır (Şahin 1997).

1.39. Müellifi Bilinmeyen Satır Arası Şerh

İBB Atatürk Kitaplığı O.E 1758 numarada kayıtlı olan bu eser, satır arası muhtasar bir şerhtir. Kelime veya kelime öbeklerinin anlamları ile ilgili açıklamalar, beyitlerin altına veya üstüne yazılmıştır. Yer yer gramere dair bilgiler verilmiş ayrıca beytin tümü de muhtasar şekilde açıklanmıştır. Eserin cönk tarzı bir yazmaya istinsah edilmesi de ayrıca dikkat çekmektedir (Ayçiçeği 2024a).

1.40. Müellifi Bilinmeyen Bir Kasîde-i Bürde Şerhi

Şerhte öncelikle her mısraya kırık mana verilmiş ardından beyit Türkçeye tercüme edilmiştir. Sonrasında beyit muhtasar şekilde şerh edilmiştir. Yer yer sarf ve nahve dair bilgiler de verilmiştir (Yazar 2023).

2. Manzum Şerhler

2.1. Seyyid Hasan b. Abdurrahmân Rızâyî el-Aksarâyî'nin (ö. ?) Miftâhü's-Sa'âde'si

1648 yılında elif kafiyesiyle yazılmış olan bir manzum şerhtir. Kafiyesi tek sesten oluştuğundan dolayı mücerred kafiye örneğidir. Kafiye kelimeleri çoğu kez tekrar edilmektedir. "Fâ'ilâtün fâilâtün fâilâtün fâ'ilün" kalıbıyla yazılan eserde kaynak beyitlerin her biri üçer beyitle şerh edilmiştir (Cankurt 2015).

2.2. Akhisarlı Hâfız İsmâil Nazîf b. Muhammed Efendi'nin (ö. 1790'dan sonra) İklîdü's-Sa'âde'si

18. yüzyılda "fâ'ilâtün fâilâtün fâilâtün fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. Elif kafiyesiyle yazılmış olup mücerred kafiyelidir. Kaynak şiirin her beyti üçer beyitle şerh edilmiştir. İlk iki beyitte kaynak beytin anlamı son beyitte ise kelimelerin sözlük anlamları verilmiştir (Özcan 2019).

B) KASÎDE-İ BÜRDE'NİN TERCÜMELERİ

1. Manzum Tercümeler

1.1. Abdurrahîm Karahisârî'nin (ö. 1495-96?) Kasîde-i Bürde Tercümesi

1453 yılında "mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. Manzume kaside nazım şekliyle yazılmış olup kafiyesi "-âr" şeklindedir. Eserde lafızdan ziyade anlam öncelikli tutulmuştur (Ertaylan 1960; Bursalı Mehmed Tahir 1972; Kahraman 1997).

1.2. Sayrafî Mehmed'in (ö. ?) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Gerek müellif gerekse tercümenin telif zamanı hakkında kesin bilgi yoktur. Bununla birlikte eldeki veriler çerçevesinde eserin 15. yüzyılda yaşamış olan Sayrafî mahlaslı ve Muhammed adlı bir kişiye ait olduğu kanaati vardır. Tercüme "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla ve "mîm" kafiyesiyle kaleme alınmıştır. Kafiye kelimelerinin birçoğunun kaynak şiirden ödünçlendiği görülmektedir. Bununla birlikte Türkçe asıllı söz varlığının yoğunluğu da dikkat çekmektedir (Merinos 2017; Kaplan 2022).

1.3. Kemâl Paşazâde Şemseddin Ahmed b. Süleymân b. Kemâl Paşa'nın (ö. 1533) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Tercümede kafiye kelimelerinin çoğu kaynak şiirden alınmış olup kafiye "mîm" şeklindedir. "Fâ'ilâtün fâilâtün fâilâtün fâ'ilün" kalıbıyla ele alınan tercümede, bire bir tercüme yerine genel mana ifade edilmiştir (Saraç 1994; Günaydın 1995).

1.4. Şemseddîn Sivasî'nin (ö.1597) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

16. yüzyılda kaside nazım şekliyle kaleme alınan tercümede "mef'ûlü mefâ'îlün mef'ûlü mefâ'îlün" kalıbı kullanılmıştır. Mütercim revî harfi "nûn" olan "-ân" mürdef kafiyesini kullanmıştır. Tercümede sanatlı söyleyişten ziyade anlam öncelenmiştir (Arslan 2007; Albayrak Sak 2014; Akkaya 2015).

1.5. Kemâlâtî Mehmed'in (ö. ?) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

16. yüzyılda kaleme alındığı bilinen bu tercümede "mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün" kalıbı kullanılmıştır. Kafiye olarak revî harfi "nûn" olan "-ân" mürdef kafiyesi, redif olarak ise "-a/e" sesleri kullanılmıştır. Kaynak şiirdeki kelimelerin nispeten az ödünçlendiği görülmektedir. Tercüme, şiir dilinden uzak olmakla birlikte kaynak metnin hedef anlamını aktarma konusunda da çok başarılı değildir (Aydın 2020).

1.6. Le'âlî Seyyid Ahmed b. Mustafa Saruhânî'nin (ö. 1563) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

16. yüzyılda kaleme alınan tercüme, revî harfi "te" olan mücerred kafiye ve "-i" redifiyle yazılmıştır. Tercümede aruz kalıbı olarak "mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün" tercih edilmiştir (Kahraman 1997).

1.7. Ahmed Rıdvan'ın (1538?) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Tercüme "mîm" harfiyle kafiyelenmiş olup kelimelerin çoğu kaynak şiirle aynıdır. Tercümede kullanılan aruz kalıbı "mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün"dür. Tercüme 105 beyitten müteşekkil muhtasar bir özellik taşımaktadır. Daha çok Hz. Peygamber sevgisi ve Kur'an'ın faziletlerini anlatan beyitlere ağırlık verildiği görülmektedir (Koç 2018).

1.8. Nihâdî'nin (ö. 1587) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

16. yüzyılda kaleme alınan bu tercümenin aruz kalıbı "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün", kafiye harfi ise "mîm"dir. Kaynak şiirin birçok kafiye kelimesi olduğu gibi alınmıştır. Beyitlerin büyük çoğunluğu bire bir tercüme niteliği taşımaktadır (Kaplan 2021b).

1.9. Yahyâ b. Abdullâh'ın (ö. 1605'ten sonra) Tercümetü'l-Esrâr fî Medhi Seyyidi'l-Ebrâr'ı

1604 yılında tamamlanan eser, müellifin yazdığı *Bürde* şerhi içerisinde beyit şerhlerinden sonra yazılmıştır. Birden fazla aruz ölçüsü kullanılmıştır. Tercümede aruz kusuru çok fazladır. Herhangi bir kalıba uymayan beyit sayısı çoğunluktadır. Kafiye olarak revî harfi "te" olan mücerred kafiye ve "-i" redifi tercih edilmiştir. Tercümede mananın öncelendiği görülmektedir (Sönmez 2025).

1.10. Paşasaraylı Fazlî Efendi'nin (ö. 1626'dan sonra) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Tercüme 1626-27 yılında kaleme alınmış olup "mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün" kalıbıyla yazılmıştır. Tercümede revî harfi

"nûn" olan "-ân" mürdef kafiyesi ve "-ı" redifi kullanılmıştır. Kafiye kelimelerinin çoğu kaynak metinden alınmıştır. Tercümede lafızdan çok anlamın öncelendiği görülmektedir (Koç 2021c; Kaplan 2021a).

1.11. Hüseynî, Seyyid Hüseyin b. Seyyid Alî el-Amasî'nin (ö. 1641'den sonra) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

1640-41 yılında kaleme alınan tercümede "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbı kullanılmıştır. Çeviride daha çok bire bir tercüme yolu benimsenmiştir. Kaynak metindeki birçok kelime olduğu gibi aktarılmış bu da metnin anlaşılırlığını güçleştirmiştir (Yazar 2018).

1.12. Abdülhay Celvetî'nin (ö. 1705) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

17. yüzyılda kaleme alınmış olan tercüme, kaside nazım biçimiyle ve musammat olarak yazılmıştır. Tercümede "müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün" kalıbı kullanılmıştır. Kafiye harfi olarak "mîm"in tercih edildiği tercümede birçok kafiye kelimesi de kaynak metinden alınmıştır (Ayçiçeği 2016; Şimşek 2018).

1.13. Cihâdî'nin (ö. ?) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

17. yüzyılda kaleme alındığı düşünülen tercümede aruzun "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbı ve revî harfi "elif" olan mücerred kafiye kullanılmıştır. Mütercimin aynı kafiye kelimesini sık aralıklarla kullandığı görülmektedir (Koç ve Baka Telli 2022).

1.14. Esâsî Efendi'nin (ö. 1631'den önce) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Tercüme "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla yazılmış ve "mîm" harfiyle kafiyelenmiştir. Başta kafiye kelimeleri olmak üzere birçok kelime kaynak metinden alınmıştır (Albayrak Sak 2019).

1.15. Divitçizâde Mehmed Tâlib Üsküdarî'nin (ö. 1679) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Bîvücûdî olarak da bilinen müellifin, kaynaklarda, bir beyti Farsça bir beyti Türkçe olarak kaleme alınmış bir tercümesinden bahsedilmektedir. Ancak söz konusu esere henüz rastlanmamıştır (Yazar 2011).

1.16. Abdullâh Efendi el-Hulvî'nin (ö. 1746) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

1713 yılında tamamlanmış olan tercümede, kaynak şiirdeki gibi "müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün" kalıbı kullanılmıştır. Kafiye harfi olarak da yine kaynak şiire sadık kalınarak "mîm" kullanılmıştır. Birçok kelimenin de yine kaynak metinden alındığı görülmektedir (Koyuncu 2022; Öntürk 2021).

1.17. Safâyî Mustafa b. Ali'nin (ö. ?) Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi

1751 yılında istinsah edildiği bilinen bu tercümede aruzun "müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün" kalıbı kullanılmıştır. Tercümede, *Bürde* şerhlerinde hiç rastlanmamış olan kıta nazım şeklinin kullanılmış olması dikkat çekmektedir. Bu tercih sayesinde de müellif, kafiye bulma zorluğundan kurtulmuştur. Eserde iki kaynak beyit tek beyitle tercüme edilirken bire bir tercüme yoluna gidildiği görülmektedir (Koç 2024c).

1.18. Ahmed Arîf'in (ö. 1773'den sonra) Tercüme-i Kasîdetü'l-Bürde'si

Tercüme 1772-73 yılında kaleme alınmıştır. Aruz kalıbı olarak "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün", kafiye harfi olarak da "mîm" harfi kullanılmıştır. Kafiye kelimelerinin çoğu kaynak beyitle aynı kelimelerden ya da türevlerinden oluşmaktadır (Ayçiçeği 2023).

1.19. Zâtî'nin (ö. 1761) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Bu eserin XVI. yüzyılın ünlü şairi Zâtî'ye (ö. 1547) mi yoksa asıl adı Süleymân olan Keşanlı Zâtî'ye (1761) mi ait olduğu konusu henüz bir netlik kazanmamakla birlikte, Keşanlı Zâtî'ye ait olduğu düşüncesi ağır basmaktadır. Bu çalışmada da eserin bu kişiye ait olduğu düşünülmüştür. Tercüme "mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün" kalıbıyla yazılmıştır. Tercüme "ân" mürdef kafiyesi ve "-ı" redifiyle kaleme alınmıştır. Lafızdan ziyade anlama önem verilen eserde kaynak metinden birçok kelime olduğu gibi alınmıştır (Taşdelen 2020).

1.20. Nahîfî, Süleymân b. Abdurrahmân b. Sâlih el-İstanbulî'nin (ö. 1738) Tercüme-i *Kasîde-i Bürde*'si

18. yüzyılda telif edilen tercüme aruzun "mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. Kafiye harfi "mîm"dir. Kafiye harfi kaynak şiirle aynı olmakla birlikte ödünçleme fazla değildir. Anlamın öncelendiği tercümede şiirselliğin az ve dilin ağır olduğu görülmektedir (Er 2014).

1.21. Salahî Abdullâh Selâhaddîn-i Uşşâkî'nin (ö. 1782) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Tercüme aruzun "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla kaleme alınmış olup kafiye olarak "mîm" harfi kullanılmıştır. Müellif, kaynak şiirden de kafiye kelimesi almış olmakla birlikte, hedef dilde kelimelere karşılık bulma konusunda başarılıdır (Uçar ve Uçar 2024; Koç 2024b).

1.22. İsmail Müfîd Efendi'nin (ö. 1802-03) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Ebubekir Sıddık Şahin, *Kaside-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercümeleri* adlı çalışmasında, İsmail Müfîd Efendi'nin müseddes biçimiyle yazdığı Arapça manzum bir şerhle ilgili bilgi verirken "Müellif aynı zamanda Türkçe manzum bir tercüme de yapmıştır." ifadeleriyle tercümenin varlığından haberdar etmektedir. Tercümede kullanılan aruz kalıbı "mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün" şeklindedir. Tercüme "kâf-ı Türkî" ile kafiyelenmiştir. Kaynak metinden birçok kelimenin aynen aktarıldığı görülen tercümede ana metnin anlamının aktarımı baskındır, şiirsellik ikinci planda tutulmuştur (Keskinsoy 2011; Şahin 1997).

1.23. Koçhisârî-zâde Süleymân Tâlib'in (ö. 1793-94'ten sonra) Tercümesi

Eser, öncesinde sehven Sükûtî Mehmed b. Şeyh Mustafâ'ya (ö. 1691) atfedilmiş olsa da sonradan ortaya çıkan nüshalar sayesinde eserin Süleyman Tâlib'e ait olduğu netleşmiştir. Aruzun "mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün" kalıbıyla kaleme alınan tercümede, revî harfi "nûn" olan "-ân" mürdef kafiyesi ve "yâ (-ı, -i, -î)" redifi kullanılmıştır. Sanatlı söyleyişten ziyade kaynak şiirin anlamının aktarımı öncelenmiştir. Bunu yaparken de ana metnin yabancılığının önemli ölçüde yerlileştirildiği görülmektedir (Yazar ve Erbil 2024).

1.24. İvranyalı Abdurrahim Efendi'nin (ö. 1865) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si (Dürr-i Mergûb)

1862-63 yılında kaleme alınan tercüme, "müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün" kalıbıyla yazılmış, kafiye harfi olarak da "mîm" kullanılmıştır. Gerek kafiye kelimelerinin gerek diğer kelimelerin kaynak metinden olduğu gibi alındığı sıkça görülmektedir (Karakuş ve Uzunyaylalı 2023).

1.25. Re'îsü'l-İhtisâb Şerîf Mu'tasım el-Buhârî'nin (ö. 1877'den sonra) Kasîde-i Bürde Tercümesi

Eserin 1876-77 yılında telif edildiği bilinmektedir. Müellif *Bürde*'yi hem manzum olarak Türkçeye tercüme etmiş hem de bu tercümesini tahmis etmiştir. Tercümesinde "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbını, kafiye olarak da "mîm" harfini kullanmıştır. Ana metnin anlamından uzaklaşmamakla birlikte şairane ifadelere rastlanmaktadır. Kaynak metinden ödünçlenen kelime sayısı fazla değildir (Koç 2024a).

1.26. Mütercimi Belirsiz Bir Tercüme-i Kasîde-i Bürde

1813 yılında istinsah edildiği bilinen tercüme, aruzun "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla kaleme alınmıştır. Tercümede her beyit kendi arasında kafiyelidir. Sadece ilk altı beyti bulunan bu tercüme eksiktir (Yazar 2023).

1.28. Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa'nın (ö. 1892) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

1883 yılında tamamlanan tercümede "mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün" kalıbı kullanılmıştır. Müellif, aruzda kaynak şiirden farklı bir kalıbı kullanmasının yanında kafiyede kaynak metne bağlı kalarak "mîm" harfini kullanmıştır. Kafiye kelimelerinin birçoğu orijinal kasideden alınmıştır. Müellif kasideyi hem mensur hem manzum olarak tercüme etmiştir (Ayçiçeği 2015).

1.29. Kudsîzâde Kadrî'nin (ö. 1891) Kasîde-i Bür'e'nin Meâlen Tercümesi

1885 yılında kaleme alınan tercümede "fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün" kalıbı kullanılmıştır. Revî harfi "-rı" olan "-âr" mürdef kafiyesi ve "-ı" redifiyle kaleme alınan tercümede, anlam öncelenmiştir (Şahin 1997).

1.30. Sûzî Ahmed Efendi'nin (ö. 1830) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Tercüme "mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün" kalıbıyla yazılmış olup revî harfi "nûn" olan "-ân" mürdef kafiyesi ve "-ı" redifi kullanılmıştır. Kaynak şiirde geçen birçok kelimenin tercümeye alındığı görülmektedir. Ana metnin anlamını önemsemenin yanında tercüme yer yer edebî sanatlarla da süslenmiştir (Yıldız 2011).

1.31. Mustafâ el-Ahıshavî el-Çorumî'nin (ö. ?) Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde'si

19. yüzyılda kaleme alınmış olan tercümede kaynak şiirle aynı olarak aruzun "müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün kalıbı, kafiye harfi olarak da "mîm" kullanılmıştır. Kafiye kelimelerinin birçoğunun orijinal metinden alındığı görülmektedir. Müellif tercümeyi, kaleme aldığı şerhin içinde her beytin ardından yazmıştır (Yüksel 2025).

1.32. Na'îmî'nin (ö. ?) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Tercüme "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. Kafiye hususunda ise kaynak metne bağlı kalarak "mîm" harfini kullanan şair kafiye kelimeleri başta olmak üzere birçok kelimeyi ana metinden ödünçlemiştir (İlhan 2017).

1.33. Alî b. İsmâîl Babadağî'nin (ö. ?) Tercüme-i Kasîde-i Bürde'si

Tercüme "mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün" kalıbıyla yazılmıştır. Kafiye olarak ise revî harfi "-te" olan "-ât" mürdef kafiyesi ve "-ı" redifi kullanılmıştır. Müellif, bazı kelimeleri ödünçlemekle birlikte asıl metindeki kelimelere Türkçe karşılık bulmakta başarılıdır (Türkoğlu 2023).

1.34. Türâbî'nin (ö. ?) Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi

Kaynak kasideden farklı olarak aruzun "mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün" kalıbıyla kaleme alınan tercümede kafiye harfinde ana metne sadık kalınmış ve "mîm" kullanılmıştır. Yine de kaynak metinden fazla kelime ödünçlenmemiştir. Asıl anlamı vermekte başarılı olduğu da söylenebilen şairin bire bir tercüme yolunu kullandığı görülmektedir (Koç 2024d).

1.35. Mütercimi Belirsiz Bir Tercüme-i Kasîde-i Bürde

Tercüme, nüshası Süleymaniye Ktp. Lala İsmail 726/1'de bulunan Türkçe bir şerhin kenarında yazılıdır. Mütercimi belirsizdir. Aruzun "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbı ile kaleme alınan bu tercüme, diğer tercümelerden farklı olarak mesnevi nazım biçimiyle kaleme alınmıştır (Yazar 2011).

1.36. Mütercimi Belirsiz Bir Tercüme-i Kasîde-i Bürde

Kaydı Mısır Milli Ktp. Edeb Türkî Talat 161 numarada bulunan bu tercümenin nüshasına ulaşılamamıştır. Mütercimi ve telif tarihi belirsiz olan bu eserin katalog bilgilerinden hareketle aruzun "müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün" kalıbına ve "mîm" kafiye harfine sahip olduğu anlaşılmaktadır (Yazar 2011).

1.37. Mütercimi Belirsiz Bir Tercüme-i Kasîde-i Bürde

Mütercimin yanında telif ya da istinsah tarihi de belli olmayan bu tercüme "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla kaleme alınmıştır. Kaynak şiirle aynı kafiye harfi (mîm) kullanılmıştır. Kaynak metinden kelime ödünçlemesi görülmekle birlikte anlaşılır ifadelere haiz bir tercümedir (Öksüz 2020).

1.38. Mütercimi Belirsiz Bir Tercüme-i Kasîde-i Bürde

Bir nüshası Süleymaniye Ktp. Çelebi Abdullâh 400/1 numarada bulunan bu şairi belirsiz tercüme Arapça bir şerhin kenarında bulunmaktadır. Aruzun "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır (Şahin 1997; Yazar 2011).

1.39. Mütercimi Belirsiz Bir Kasîde-i Bürde Tercümesi

Müellifi ve telif tarihi belirsiz olan bu tercümede aruz kalıbı olarak "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kullanılmıştır. Revî harfi "rı" olan mücerred kafiye ile inşa edilen eser, kafiye kelimesi bakımından zengindir. Mütercim kafiye kelimeleri dışında kaynak metinden ödünçlemeler yapmıştır. Eserin genelinde bire bir tercüme metodu görülmektedir (Koç 2023; Kaplan 2023).

1.40. Kenan Rifâî'nin (ö. 1950) Kasîde-i Bürde Tercümesi

Eser 1909-10 yılında basılmıştır. Mesnevi nazım şekliyle yazılan tercümede "mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün" kalıbı kullanılmıştır. Müellifin manayı önceliediği görülmektedir. Mesnevi nazım biçimi sayesinde her beytin farklı kafiyelenmesi de diğer tercümelerdeki kafiye bulma zorluğunu ortadan kaldırmış ve akıcı bir dilin ortaya konmasına imkân vermiştir (Tahralı 2019).

1.41. Hafız Mehmed Hayri Efendi'nin (ö. 1924'ten sonra) Bür'e Tercümesi

Tercüme 1911 yılında kaleme alınmıştır. Aruz kalıbı "müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün" olan tercüme, revî harfi "mîm" olan mücerred kafiye ve "-i" redifiyle tanzim edilmiştir. Kaynak şiirin anlamını aktarmayı önceleyen mütercim yer yer de kaynak şiirin kelime veya kelime gruplarını olduğu gibi eserine almıştır (Çağlayan 2022).

1.42. Sezai Karakoç'un (ö. 2021) Kasîde-i Bürde Manzûm Tercümesi

Sezai Karakoç tarafından 1967 senesinde kaleme alınan bu manzum tercümede klasik aruz kalıbı ve geleneksel kafiye örgüsü kullanılmamış, manzume serbest nazım biçiminde yazılmıştır. Tercümenin bütün ikinci mısraları kendi arasında "ı" harfiyle kafiyelidir. Eser, Osmanlı Dönemi tercümelerinden biçimsel olarak ayrılmaktadır. Kaynak şiirin anlamını aktarmayı esas alan mütercim, metni Türkiye Türkçesiyle ifade etmiştir. Klasik metindeki dinî ve tasavvufî muhteva korunmuştur. Bu tercüme, *Kasîde-i Bürde* geleneğinin Cumhuriyet Dönemi şiirindeki örneklerinden biri olarak değerlendirilebilir (Karakoç 2019).

1.43. İlhan Armutçuoğlu'nun (ö. 2023) Kasîde-i Bürde Manzûm Tercümesi

Emekli müftü İlhan Armutçuoğlu'nun 1978 senesinde bitirdiği bu eseri ilk olarak 1983 yılında yayınlanmıştır. Orijinal kasideyle aynı kalıpta yazılan bu tercümede kafiye "-ı, -i" şeklindedir. Zorunlu olarak ana metinden kelimeler alınmış, bu durum da dipnotlarda belirtilmiştir. Eser, yakın tarihte ele alınması dolayısıyla da ayrıca bir öneme sahiptir (Armutçuoğlu 2012).

1.44. Mahmut Kaya'nın Kasîde-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş'i

Mahmut Kaya'nın 2001 yılında kaleme aldığı eseri, İmam Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde*'sini modern Türkçeyle yeniden ifade etmeyi amaçlayan çalışmalardan biridir. Eserde kasidenin anlam dünyası korunmaya çalışılırken metin, günümüz okuyucusunun anlayabileceği sade ve akıcı bir Türkçeyle aktarılmıştır. Çalışma, klasik *Kasîde-i Bürde* tercüme geleneğinin Cumhuriyet Dönemi'ndeki devamını göstermesi ve metni çağdaş okuyucuya ulaştırma çabası bakımından dikkat çekmektedir. Eser, günümüz araştırmacılarının sıklıkla başvurduğu kaynak olması bakımından da önemlidir (Kaya 2014).

1.45. Siirtli Şeyh Hattap Efendi (1908) ve Kasîdetü'l-Bürde'ye Yaptığı Taştirin Manzum Tercümesi

Tercüme, Sedat Akay tarafından hece ölçüsüyle yazılmıştır. 2024 yılında ortaya konan bu ürün, *Kasîde-i Bürde* tercüme geleneğinin günümüzde de sürdüğünü göstermesi bakımından dikkat çekmektedir. Çalışma ayrıca, tespit edilebildiği kadarıyla Türk edebiyatında *Kasîde-i Bürde* üzerine yazılmış tek taştir örneğini içermektedir (Akay 2024).

2. Mensur, Satır Altı veya Satır Arası Tercümeler

2.1. Mütercimi Belirsiz Satır Altı Kasîde-i Bürde Tercümesi

Suna ve İnan Kıraç Vakfı Yazmalar Koleksiyonu ŞR 263 numarada kayıtlı olan eserin müellifi bilinmemektedir. Telif tarihine dair bir kayıt da olmamakla birlikte kullanılan dil özelliklerinden hareketle 14. yüzyılın sonunda veya 15. yüzyılın başlarında telif edildiği düşünülmektedir. Tercümede kaynak beyte kırık mana verilmiş, nadiren de olsa açıklanmaya muhtaç yerlerde tercümenin ötesine geçerek bazı izahlarda bulunulmuştur (Ayçiçeği 2024b).

2.2. Mütercimi Belirsiz Satır Altı Kasîde-i Bürde Tercümesi

Güler Doğan Averbek'in şahsi kütüphanesinde yer alan eserin, herhangi kesin bir bilgi olmamakla birlikte dil özelliklerinden hareketle 16. yüzyıl sonu ile 17. yüzyıl başlarında telif edildiği düşünülmektedir. Müellif tercümede her mısrası müstakil şekilde ele almış, kimi zaman kelimelere kırık mana vermiş kimi zaman da beyti bütünüyle tercüme etmiştir (Ayçiçeği 2024b).

2.3. Müellifi Belli Olmayan Satır Arası Tercüme

Müellif tercümesinde kaynak beyte kırık mana vermiş, nadiren de olsa açıklamaya muhtaç yerlerde tercümenin ötesine geçerek bazı izahlarda bulunmuştur. Yeri geldiğinde yoruma dayalı çeviriler de yapan mütercim bazen de şerh yapısına uygun olmak kaydıyla metne küçük genişletmelerde bulunmuştur. 17. yüzyılın ilk yarısında tertip edildiği düşünülen bir mecmuada bulunan bu satır altı *Kasîde-i Bürde* tercümesinin, dil özellikleri göz önüne alındığında 15. yüzyıl sonu 16. yüzyıl başına ait olabileceği düşünülmektedir (Mermer 2024).

2.4. Müellifi Bilinmeyen Satır Altı Tercüme

16. yüzyılın sonu ile 17. yüzyılın başlarında yazıldığı düşünülen eser, satır arası muhtasar bir tercümedir. Kaynak beyitteki ilgili kelimenin veya kelime öbeğinin açıklaması beytin altına ve üstüne yapılmıştır. Yer yer gramer bilgilerinin de verildiği şerhte beyitlerin anlamları muhtasar şekilde açıklanmıştır (Ayçiçeği 2024b).

2.5. Konyalı Fahreddin Efendi'nin (ö. 1950) Kasîde-i Bürde Tercümesi

İsmail Hakkı Sezer hazırlamış olduğu doktora tezinde bu eserin varlığından bahsetmektedir. Ancak merhum müellifin eserlerinin muhtelif varislerinde olduğu için adını duyduğu bu esere ulaşamadığını, tercümenin merhumun *İslâm'ın Nuru* adlı mecmuasında da yer almadığını ifade etmektedir (Sezer 1985).

2.6. Menzioğlu Ahmed Efendi'nin (ö. 1953) Kasîde-i Bürde Tercümesi

Kaynak şiir kırık mana verilerek tercüme edilmiştir. Eser, oldukça anlaşılır bir Türkçeyle yazılmıştır. Eseri yayına hazırlayan Kemal Akırmak, ihtiyaç duyulan bazı yerleri dipnotlarla açıklamıştır (Menzioğlu Ahmed Efendi 2017).

2.7. Halil İbrahim Şener'in (ö. 2006) Kasîde-i Bürde, Bür'e ve Su Kasîdesi (Metin-Mukayese-Tahlil) Adlı Eseri

Çalışma İzmir'de İrfan Kültür Eğitim Derneği tarafından 1995 yılında 163 sayfa olarak basılmıştır. Eserde Ka'b b. Züheyr'in ve Bûsîrî'nin kasîdelerinin Türkçeye tercümeleri ile Fuzuli'nin *Su Kasîdesi*'nin Osmanlıca metni yer almaktadır (Şener 1995).

2.8. İnci Koçak'ın Kasidat al-Burda'sı

Eserde Mısır ve Suriye'nin medeniyet bakımından en parlak devrinin Türk-Memlük sultanlarının hakimiyeti devri olduğu ifade edilerek o devir hakkında özlü bilgiler verilmiştir. Sonra *Bürde* meşhur on bölümü dâhilinde Türkçeye çevrilmiştir (Yücel 2016).

2.9. Mütercimi Belirsiz Bir Tercüme-i Kasîde-i Bürde

Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Lala İsmail, 688'de kayıtlı muhtasar bir tercümedir. Kaynak beyitlerin her mısrasının üstüne muhtasar tercümesi yazılmıştır. Tercümede, oldukça sade bir Türkçe kullanılmıştır (Şahin 1997; Yazar 2011).

2.10. Mütercimi Belirsiz Bir Tercüme-i Kasîde-i Bürde

Mütercimi belli olmayan bu eser, kısa bir mensur tercüme olup Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Darende İl Halk Kol. Nr. 282/3'te kayıtlıdır. Esere dair bir çalışmaya rastlanmamıştır (Cankurt 2015).

C) KASÎDE-İ BÜRDE'NİN TAHMİSLERİ

1. Nahîfî Süleymân Efendi'nin (ö. 1738) Tahmisi

17. yüzyılın sonlarında ele alındığı düşüncesi hâkim olan eser, aruzun "mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün" kalıbıyla yazılmıştır.

Güzel bir Türkçeyle yazılması, vezin ve kafiye kusurlarının bulunmaması eserin şöhret bulmasını sağlamış, bu durum da kendinden sonra yazılan tahmislere öncelik etmesi bakımından eseri önemli kılmıştır (Keskinsoy 2011).

2. Kemâlî Kemâleddin Mehmed Efendi'nin (Taşköprî-zâde) (ö. 1621) Kasîde-i Bürde Tahmisi

Eserin adı kaynaklarda geçmekle birlikte esere henüz ulaşılamamıştır. Nev'î-zâde Atâyî'nin *Hadâ'iku'l Hakâ'ik fî Tekmilet'ş-Şakâ'ik* adlı *Şakâ'ik* zeylinde geçen ve buradan hareketle de *Osmanlı Müellifleri*'nde zikredilen eser, sonrasında da farklı kaynaklar tarafından zikredilegelmiştir (İpşirli 2011).

3. Şeyhülislâm Hoca-zâde Es'ad Efendi'nin (ö. 1625) Tahmisi

Eser, Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa, nr. 299/2'de kayıtlıdır. Bu esere dair bir çalışmaya rastlanmamıştır (Keskinsoy 2011).

4. Şeyhülislâm Şerîf Mehmed Efendi'nin (ö. 1631) Tahmisi

Eser, Süleymaniye Kütüphanesi Pertev Paşa, nr. 299/1'de kayıtlıdır. Bu esere dair bir çalışmaya rastlanmamıştır (Keskinsoy 2011).

5. Şeyhülislâm Mekkî Mehmed Efendi'nin (ö. 1797) Tahmisi

18. yüzyılda kaleme alınmış olan eser aruzun "mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. Eserin genelinde anlaşılır bir Türkçe hâkimdir (Keskinsoy 2011).

6. Abdullâh Salâhaddîn-i Uşşâkî'nin (ö. 1782) Tahmisi

18. yüzyılda kaleme alınan bu eser, aruzun "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla kaleme alınmıştır. Aruzun başarıyla kullanıldığı söylenebilir. Şairane bir üslup takınan şairin kaynak metnin anlamından ayrılmadığı görülmektedir (Uçar ve Uçar 2024; Koç 2024b).

7. İsmail Müfîd Efendi'nin (ö. 1802-03) Tahmisi

Eser, Süleymaniye Kütüphanesi, Hasan Hüsnü Paşa, nr. 614'te kayıtlıdır. Bu esere dair bir çalışmaya rastlanmamıştır (Keskinsoy 2011).

8. Râif Mehmed'in (Mollacıkzâde) (ö. 1823) Kaside-i Bürde Tahmisi

Kaynaklarda adı geçse de böyle bir esere henüz rastlanmamıştır. Kâ'b b. Züheyr'in kasidesine yazılan bir tahmisle karıştırılmış olma ihtimali de söz konusudur (Güler 2021).

9. Resâ Mustafa Maksûd Efendi'nin (ö. 1852-53) Kasîde-i Bürde Tahmisi

19. yüzyılda kaleme alınan bu manzume, aruzun "mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. Eserinde aruzu ustaca kullanan şairin, anlamı ve kafiyeyi de koruyarak özgün mısralar ekleme hususunda zorlandığı ve kelime tasarrufunda sınırlı kaldığı görülmektedir (Koç 2021b).

10. Muhammed Fevzî Efendi'nin (ö. 1900) Kasîde-i Bürde Tahmisi

Eldeki kayıtlara göre eser 1856 yılında tamamlanmış, 1867 yılında basılmıştır. Tahmiste kaynak metinle aynı olarak basit bahri kullanılmıştır. Müellif, tahmisin ardından muhtasar şekilde kaynak beyitleri şerh etmiştir (Kuzubaş 2007).

11. Abbas Fevzi Dağıstânî'nin (ö. 1912) Enîsü'l-Vahde Tahmîsü'l-Bürde'si

Dağıstânî lâkabıyla bilinen Abbas Fevzi'nin 19. yüzyılda kaleme aldığı bir tahmistir. Eser 1883 yılında İstanbul'da Ahmed Efendi Matbaası'nda basılmıştır (Dağıstânî 1883).

12. Şerîf Mahzûn el-Mu'tasım İbni Kadı Abdurrahîm el-Buhârî'nin (ö. 1876'dan sonra) Tuhfe-i 'Azîziyye'si

19. yüzyılda kaleme alınmış olan bu eser aruzun "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla ele alınmıştır. Veznin ustaca tatbik edildiği görülen eserin orta düzeyde edebî kıymete haiz olduğu görülmektedir (Koç 2024a).

13. Hayret'in (ö. ?) Tahmîs-i Kasîde-i Bürde'si

Güler Doğan Averbek, *Berlin Devlet Kütüphanesi'nde Bulunan Kataloglanmamış Türkçe Yazmalar Üzerine Tespitler* adlı çalışmasında Ms.or.oct. 3091 numaralı yazmada Hayret (?) isimli bir müellifin *Tahmîs*-i *Kasîde-i Bürde*'si (59b-65a) bulunduğunu ancak literatürde böyle bir tahmisin görünmediğini ifade etmektedir (Doğan Averbek 2020).

MUKAYESE VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, ele alınan şerh, tercüme ve tahmisler çeşitli başlıklar altında; türler arası ilişkiler, şerh ile tercüme yöntemleri, şerh-tercüme etkileşimi, aynı eser bünyesinde çok dilli kullanım örnekleri, şerh, tercüme ile tahmislerin dönemsel ve sayısal dağılımı bakımlarından değerlendirilerek *Kasîde-i Bürde* literatürünün gelişim seyri hakkında birtakım tespitlere yer verilecektir.

1. Şerh, Tercüme ve Tahmislerin Birlikte Kullanımı

Bazı müelliflerin aynı eser içerisinde şerh, tercüme ve tahmisi birlikte kullanmaları dikkat çekicidir. *Kasîde-i Bürde* tercümeleri yalnızca müstakil eserler hâlinde kaleme alınmamış, bazı tercümeler şerhlerin bünyesinde mütercimlik faaliyetinin bir parçası olarak yer almıştır. Bu tür eserlerde genellikle beyit önce manzum veya mensur biçimde tercüme edilmiş, ardından ayrıntılı şekilde şerh edilmiştir. Böylece şerh metinleri yalnızca açıklayıcı eserler olmaktan çıkmış, aynı zamanda tercüme faaliyetinin de taşıyıcısı hâline gelmiştir. Nitekim Şeyh Sa'dullâh el-Halvetî'nin -yahut müridlerinden birinin- kaleme aldığı *Şerh-i Kasîde-i Bürde*'de başka bir şaire ait tercümeye yer verilmiştir. Le'âlî mahlaslı Seyyid Ahmed b. Mustafâ'nın *Şerh-i Kasîde-i Bürde*'sinde Türkçe ve Farsça manzum tercümeler bulunmaktadır. Muhammed Fevzî'nin *Miftâhu'n-Necât* adlı eserinde Türkçe, Arapça ve Farsça tahmislere yer verilmiş; Âbidin Paşa'nın *Terceme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde*'sinde ise "Terceme" başlığı altında kaynak beyitler mensur olarak Türkçeye aktarılmıştır. Benzer şekilde Mustafâ el-Ahıshavî el-Çorumî'nin *Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde*'sinde de şerhe geçilmeden önce beyitlerin manzum tercümeleri verilmiştir. Türkçe, Arapça ve Farsçanın birlikte kullanıldığı bu örnekler, Osmanlı entelektüel çevrelerinin çok dilli yapısını yansıtması bakımından da önemlidir. Bütün bu örnekler, *Kasîde-i Bürde* literatüründe şerh, tercüme ve tahmis türleri arasındaki sınırların kesin çizgilerle ayrılmadığını; açıklama, tercüme etme ve yeniden üretme faaliyetlerinin çoğu zaman iç içe ilerlediğini göstermektedir.

2. Manzum Tercümelerde Vezin ve Kalıp Tercihleri

Manzum *Kasîde-i Bürde* tercümelerinde aruzun belirli kalıplarının öne çıktığı görülmektedir. Tespit edilen 44 manzum tercümenin 16'sında "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbı kullanılmıştır.

Bu kalıp Ahmed Arîf, Cihâdî, Esâsî Efendi, Hüseynî, Na'îmî, Nihâdî, Re'îsü'l-İhtisâb Şerîf Mu'tasım el-Buhârî, Salahî Abdullâh Selâhaddîn-i Uşşâkî, Sayrafî Mehmed ve Kemâl Paşazâde tarafından kullanılmıştır. Ayrıca mütercimi bilinmeyen 6 ayrı tercümenin de aynı kalıpla kaleme alınmış olması, bu kalıbın *Kasîde-i Bürde* tercüme geleneğinde yaygın ve yerleşik bir tercih hâline geldiğini göstermektedir. 8 tercümede görülen "mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün" kalıbı ise Alî b. İsmâîl Babadağî, Kemâlâtî Mehmed, Kenan Rifâî, Koçhisârî-zâde Süleymân Tâlib, Paşasaraylı Fazlî Efendi, Sûzî Ahmed Efendi ve Zâtî tarafından tercih edilmiş; aynı kalıp bir mütercimi belirsiz tercümede de kullanılmıştır. 6 tercümede "mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün" kalıbı tercih edilmiştir. Bu kalıp Abdurrahîm Karahisârî, Ahmed Rıdvan, Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa, Le'âlî Seyyid Ahmed b. Mustafa Saruhânî, Nahîfî ve Türâbî tarafından kullanılmıştır. Yine 6 tercümede, orijinal kasideyle de aynı olarak "müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün" kalıbı Abdullâh Efendi el-Hulvî, Hafız Mehmed Hayri Efendi, İvranyalı Abdurrahim Efendi, Safâyî Mustafa b. Ali, İlhan Armutçuoğlu ve Mustafâ el-Ahıshavî el-Çorumî tarafından kullanılmış; ayrıca mütercimi bilinmeyen bir tercümede de aynı kalıba yer verilmiştir. Bunların dışında Kudsîzâde Kadrî "fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün", Şemseddîn Sivasî "mef'ûlü mefâ'îlün mef'ûlü mefâ'îlün", İsmâil Müfîd Efendi "mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün", Abdülhay Celvetî ise "müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün" kalıbını tercih etmiştir. Sezai Karakoç ve Mahmut Kaya tercümelerini serbest ölçüyle kaleme almış olup bir manzum tercümenin de kalıbı hakkında bilgi yoktur. Ortaya çıkan bu tablo, *Kasîde-i Bürde* tercümelerinde belirli aruz kalıplarının gelenekleştiğini, bazı vezinlerin ise münferit tercihler olarak kaldığını göstermektedir.

3. Manzum Tercümelerde Nazım Şekli Çeşitliliği

Kasîde-i Bürde tercümelerinde farklı nazım şekillerinin tercih edildiği görülmektedir. Tespit edilen tercümeler arasında Abdurrahîm Karahisârî'nin *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, Şemseddîn Sivasî'nin (ö. 1597) *Tercüme-i Kasîde-i Bürde*'si ve Abdülhay Celvetî'nin *Tercüme-i Kasîde-i Bürde*'si kaside nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Bunun yanında Safâyî Mustafa b. Ali'nin *Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi*'nde kıta nazım şekli tercih edilmiştir. Kenan Rifâî'nin *Kasîde-i Bürde Tercümesi* ile mütercimi bilinmeyen bir *Tercüme-i Kasîde-i Bürde* ise mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Bu çeşitlilik, *Kasîde-i Bürde* tercümelerinde mütercimlerin farklı edebî tercihlere yöneldiğini ve tercüme faaliyetinin tek bir nazım biçimiyle sınırlandırılmadığını göstermektedir.

4. Şerh, Tercüme ve Tahmislerin Yüzyıllara Göre Dağılımı

Aşağıdaki tabloda, *Kasîde-i Bürde* literatüründe şerh, tercüme ve tahmislerin yüzyıllara göre dağılımı bütüncül bir görünüm hâlinde sunulmuştur. Eserler hem yüzyıl bazında hem de müellif isimleriyle birlikte sistematik biçimde tasnif edilmiş; ayrıca her yüzyılda hangi türden kaç örnek bulunduğu da belirtilmiştir.[2] Böylece literatürün tarihî seyri, türler arasındaki yoğunluk farkları ve dönemsel eğilimler tek bir çerçeve üzerinden izlenebilir hâle gelmektedir. Bu tablo, çalışmanın genel değerlendirmesine zemin teşkil eden verileri toplu biçimde ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

[2] Telif tarihi kesin olarak tespit edilemeyen bazı eserler, dil özellikleri gibi çeşitli iç kriterler dikkate alınarak araştırmacılar tarafından bir yüzyılın sonu ile diğer yüzyılın başı arasında konumlandırılmıştır. Çalışmada bu tür eserler, ilgili araştırmacıların işaret ettiği yüzyıllar esas alınarak tasnif edilmiştir. Bazı eserlerin ise yalnızca istinsah tarihi bilinmektedir. Bu durumda olan eserler, ihtiyatlı bir yaklaşımla istinsah edildikleri yüzyılın yanı sıra bir önceki yüzyıl da dikkate alınmak suretiyle tarihlendirilmiş ve bu doğrultuda sınıflandırılmıştır.

Tablo 1'de yer alan veriler, Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde*'si etrafında oluşan Türkçe literatürün yüzyıllar içerisinde giderek genişleyen ve çeşitlenen bir gelişim seyri takip ettiğini göstermektedir.
Tabloda yer alan ilk örneklerin 14-15. yüzyıla uzandığı görülmekle birlikte, bu dönemde faaliyetlerin daha sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. 15. yüzyılda ilk şerh örneklerinin ortaya çıkmasıyla birlikte *Kasîde-i Bürde*'ye yönelik ilginin daha sistematik bir mahiyet kazanmaya başladığı görülmektedir.
16. yüzyılda özellikle tercümelerin belirgin biçimde arttığı dikkat çekmektedir. Bu durum, *Kasîde-i Bürde*'nin daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaştırılması ve metnin Türkçe aracılığıyla anlaşılır hâle getirilmesi yönündeki eğilimin güç kazandığını göstermektedir. Satır arası ve satır altı tercümelerin erken dönemlerden itibaren görülmesi, başlangıçta daha öğretici ve açıklayıcı bir tercüme anlayışının benimsendiğine işaret etmektedir. Aynı yüzyılda şerh faaliyetlerinin de devam etmesi, tercüme ve açıklama faaliyetlerinin çoğu zaman birlikte ilerlediğini göstermektedir.
17. yüzyıl hem şerh hem tercüme hem de tahmis türlerinde belirgin artışın görüldüğü dönemlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle tahmislerin bu yüzyılda görünür hâle gelmesi, *Kasîde-i Bürde*'nin yalnızca açıklanan ve tercüme edilen bir metin olmaktan çıkarak yeniden üretilen ve klasik şiir geleneği içerisinde estetik bir ilham kaynağı olarak değerlendirilen bir eser hâline geldiğini göstermektedir. Böylece *Kasîde-i Bürde*, Osmanlı şiir geleneğinde yalnızca dinî ve tasavvufî yönüyle değil, edebî niteliğiyle de etkili olan çok yönlü bir metin hüviyeti kazanmıştır.
18. ve bilhassa 19. yüzyıllarda literatürün en yoğun dönemine ulaştığı anlaşılmaktadır. Özellikle 19. yüzyılda şerh sayısının belirgin biçimde artması, *Kasîde-i Bürde*'nin Osmanlı ilim ve tasavvuf çevrelerinde güçlü biçimde varlığını sürdürdüğünü göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Bu durum, metnin yalnızca okunup tercüme edilen bir eser olmadığını, aynı zamanda açıklanan, yorumlanan ve farklı yönleriyle yeniden ele alınan bir metin olarak kabul gördüğünü ortaya koymaktadır. Bazı şerhlerin hacimli biçimde kaleme alınması da müelliflerin metni lugavî, tasavvufî ve edebî yönleriyle ayrıntılı biçimde değerlendirme ihtiyacı duyduklarını göstermektedir. Aynı dönemde tercüme ve tahmis faaliyetlerinin de devam etmesi, *Kasîde-i Bürde*'nin hem ilmî hem de edebî çevrelerde canlılığını koruduğunu ortaya koymaktadır.
20. yüzyılda şerh faaliyetlerinde nisbi bir azalma görülmekle birlikte tercümelerin varlığını sürdürmesi, modern dönemde *Kasîde-i Bürde*'ye yönelik ilginin mahiyet değiştirdiğini düşündürmektedir. Bu dönemde eser daha çok çağdaş okuyucuya ulaştırılmaya çalışılmış, modern Türkçeyle yapılan tercümeler ön plana çıkmıştır. Böylece klasik şerh geleneğindeki yoğunluk kısmen azalmış olsa da *Kasîde-i Bürde*'ye yönelik ilgi tercüme faaliyetleri aracılığıyla devam etmiştir.
21. yüzyılda tespit edilen tercüme örneklerinin sayısı önceki dönemlere göre sınırlı olmakla birlikte, bu eserler *Kasîde-i Bürde*'ye yönelik ilginin günümüzde de sürdüğünü göstermektedir. Bu durum, klasik metnin çağdaş dönemde de okunmaya, anlaşılmaya ve Türkçeye aktarılmaya devam edildiğine işaret etmektedir. Öte yandan tabloda tarihleri kesin olarak tespit edilemeyen eserlerin de yer alması, *Kasîde-i Bürde* literatürünün henüz bütünüyle ortaya konulamadığını göstermektedir. Bu durum, ileride yapılacak katalog, yazma eser ve metin merkezli çalışmalarla yeni şerh, tercüme ve tahmislerin tespit edilebileceğine işaret etmesi bakımından önem arz etmektedir.

Tablo 1 Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si Üzerine Yazılan Şerh, Tercüme ve Tahmislerin Yüzyıllara Göre Dağılımı

Yüzyıllar ve Şerh/Tercüme/Tahmis Adetleri	Şerhler	Tercümeler	Tahmisler
14-15. yüzyıl Şerh: - Tercüme: 1 Tahmis: -	—	Mütercimi Belirsiz Satır Altı Kasîde-i Bürde Tercümesi	—
15. yüzyıl Şerh: 1 Tercüme: 2 Tahmis: -	Şeyh Sa'dullâh el-Halvetî'nin (ö. 1477) veya bir müridinin şerhi	Abdurrahîm Karahisârî (ö. 1495-96?) ve Sayrafî Mehmed'in (ö. ?) tercümeleri	—
15-16. yüzyıl Şerh: 1 Tercüme: 1 Tahmis: -	Müftüzâde (...) b. Halîl'in (ö. ?) şerhi	Müellifi Belli Olmayan Satır Arası Tercüme	—
16. yüzyıl Şerh: 3 Tercüme: 6 Tahmis: -	Ankaravî (ö. 1508'den sonra), Le'âlî (ö. 1563) ve Mehmed Ma'rûf'un (ö. 1593) şerhleri	Kemâl Paşazâde (ö. 1533), Şemseddîn Sivasî (ö. 1597), Kemâlâtî Mehmed (ö. ?), Le'âlî (ö. 1563), Ahmed Rıdvan (1538?) ve Nihâdî'nin (ö. 1587) tercümeleri	—
16-17. yüzyıl Şerh: 1 Tercüme: 2 Tahmis: -	Şarihi Bilinmeyen Bir Şerh	Mütercimi Belirsiz Satır Altı Kasîde-i Bürde Tercümesi, Müellifi Bilinmeyen Satır Altı Tercüme	—
17. yüzyıl Şerh: 5 Tercüme: 7 Tahmis: 4	Yahyâ b. Abdullâh'ın (ö. 1605'ten sonra) şerhi, Şeyhülislâm Bâlîzâde Mustafâ b. Bâlî b. Süleymân Rûmî'ye (ö. 1662) atfedilen şerh, Mustafâ b. Ahmed Bosnevî (ö. 1702), Balcızâde Ahmed b. El-Hâc Hasan İstanbulî şerhleri ve Seyyid Hasan b. Abdurrahmân Aksarâyî Rızâî'nin (ö. ?) manzum şerhi	Yahyâ b. Abdullâh (ö. 1605'ten sonra), Paşasaraylı Fazlî (ö. 1626'dan sonra), Hüseynî (ö. 1641'den sonra), Abdülhay Celvetî (ö. 1705), Cihâdî (ö. ?), Esâsî Efendi (ö. 1631'den önce) ve Divitçizâde Mehmed Tâlib Üsküdarî'nin (ö. 1679) tercümeleri	Nahîfî Süleymân Efendi (ö. 1738), Kemâlî Kemâleddin Mehmed Efendi (ö. 1621), Şeyhülislâm Hoca-zâde Es'ad Efendi (ö. 1625) ve Şerîf Mehmed Efendi'nin (ö. 1631) tahmisleri
17-18. yüzyıl Şerh: 3 Tercüme: - Tahmis: -	Muhammed Emîn b. el-Emîr Feyzullah'ın (ö. 1230/1815) şerhi, Berlin Devlet Kütüphanesi Hs. Or. 5151'de kayıtlı müellifi bilinmeyen Kasîde-i Bürde Şerhi, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 6286'da (132b-143a) kayıtlı müellifi bilinmeyen Kasîde-i Bürde Şerhi	—	—
18. yüzyıl Şerh: 7 Tercüme: 9 Tahmis: 3	Şeyh Abdullâh b. Şeyh Ahmed (ö. 1738'den sonra), Seyyid Ahmed b. Mustafa (ö. 18. yy.?), Şeyhülislâm Mehmed Mekkî Efendi'nin (ö. 1797) şerhleri, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 6286'da (54b-79b) kayıtlı müellifi bilinmeyen Kasîde-i Bürde Şerhi, Müellifi Belli Olmayan Bürde Şerhi ve Akhisarlı Hâfız İsmâil Nazîf b. Muhammed Efendi'nin (ö. 1790'dan sonra) manzum şerhi	Abdullâh Efendi el-Hulvî (ö. 1746), Safâyî (ö. ?), Ahmed Arîf (ö. 1773'den sonra), Zâtî (ö. 1761), Nahîfî (ö. 1738), Salahî (ö. 1782), İsmail Müfîd Efendi (ö. 1803), Koçhisârî-zâde Süleymân Tâlib (ö. 1793-94'ten sonra), İsmail Müfîd Efendi (ö. 1802-03) tercümeleri	Şeyhülislâm Mekkî Mehmed Efendi (ö. 1797), Abdullâh Salâhaddîn-i Uşşâkî (ö. 1782) ve İsmail Müfîd Efendi'nin (ö. 1802-03) tahmisi
19. yüzyıl Şerh: 14 Tercüme: 7 Tahmis: 5	Mehmed b. Fazlu'llâh (ö. 1806'dan sonra), İskilipli Abdülkâdir b. İsmail (ö. 1268/1852'den sonra), Muhammed Fevzî (ö. 1900), Rusçuklu Mehmed Hayrî (ö. 1909), Osman Tevfik (ö. 1882'den sonra), Hacı Muhammed Ziyâu'd-dîn Türkzâde'nin (ö. 1887'den sonra), Nuh Nasûh (ö. 1890'dan sonra), Kastamonulu Hoca-zâde Mehmed (ö. 1895'ten sonra), Kayacıklı Süleyman Efendi (ö. 1881'den sonra), Âbidin Paşa (ö. 1906), İsmail b. Osmanpazarî (ö. 1858), Necîb Efendi (ö. 1897'den sonra), Ahıshavî (ö. ?) ve Mehmed Emîn b. Feyzu'llâh'ın (ö. 1816) şerhleri	İvranyalı Abdurrahim Efendi (ö. 1865), Şerîf Mu'tasım el-Buhârî (ö. 1877'den sonra), Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa (ö. 1892), Kudsîzâde Kadrî (ö. 1891), Sûzî Ahmed Efendi (ö. 1830), Ahıshavî el-Çorumî'nin (ö. ?) tercümeleri ve Mütercimi Belirsiz Bir Tercüme-i Kasîde-i Bürde	Mollacıkzâde (ö. 1823), Abbas Fevzi Dağıstânî (ö. ?), Reşâ Mustafa Maksûd Efendi (ö. 1852-53), Muhammed Fevzî Efendi (ö. 1900) ve Şerîf Mahzûn el-Mu'tasım'ın (ö. 1876'dan sonra) tahmisi
20. yüzyıl Şerh: 4 Tercüme: 8 Tahmis: -	Hasan Fehmî (ö. 1923'ten sonra), Fevzi Aksoy ve Mehmet Balcı, Rahmi Serin ve el-Hac Mehmed Sa'îd Bey'in (ö. ?) eserleri, Müellifi Bilinmeyen Vesîletü'l-Mağfire Adlı Bürde Şerhi	Kenan Rifâî (ö. 1950), Menzioğlu Ahmed Efendi (ö. 1953), Hafız Mehmed Hayri Efendi (ö. 1924'ten sonra), Sezai Karakoç, İlhan Armutçuoğlu, Halil İbrahim Şener, Konyalı Fahreddin Efendi (ö. 1950) ve İnci Kocak'ın tercümeleri	—
21. yüzyıl Şerh: - Tercüme: 2 Tahmis: -	—	Mahmut Kaya'nın tercümesi ve Siirtli Şeyh Hattap Efendi'nin yazdığı taşîrin manzum tercümesi	—
Tarihi Belirsiz Olanlar Şerh: 2 Tercüme: 9 Tahmis: 1	Müellifi belirsiz iki adet şerh	Na'îmî (ö. ?), Alî b. İsmâil Babadağî (ö. ?) ve Türâbî'nin (ö. ?) tercümeleri ile mütercimleri belirsiz olanlar	Hayret'in (ö. ?) Tahmîs-i Kasîde-i Bürde'si

SONUÇ

Bûsîrî'nin Hz. Peygamber'e duyduğu derin muhabbetin bir tezahürü olarak kaleme aldığı *Kasîde-i Bürde* gerek muhtevası gerekse telifine dair menkıbevi anlatılar sayesinde asırlardır geniş bir coğrafyada ilgi görmüş; şerh, tercüme, tahmis gibi farklı edebî türlerde pek çok müellif tarafından yeniden işlenmiştir.

Kasîde-i Bürde, Osmanlı kültür ve edebiyat geleneği içerisinde yalnızca dinî ve tasavvufî bir metin olarak değil, aynı zamanda açıklanan, tercüme edilen ve yeniden üretilen çok yönlü bir eser olarak kabul görmüştür.

Tespit edilen örnekler, *Kasîde-i Bürde*'ye yönelik ilginin erken dönemlerden itibaren başladığını, özellikle 17, 18 ve 19. yüzyıllarda belirgin biçimde yoğunlaştığını göstermektedir. Tercümelerin erken dönemlerden itibaren yaygınlık kazanması, metnin daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaştırılma çabasına işaret etmektedir. Satır arası ve satır altı tercümeler başlangıçta öğretici bir işlev üstlenirken, ilerleyen dönemlerde manzum tercümelerin artması metnin estetik yönünün Türkçe şiir dili içerisinde yeniden kurulmaya çalışıldığını göstermektedir. Şerhlerin özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda yoğunlaşması, *Kasîde-i Bürde*'nin Osmanlı ilim ve tasavvuf çevrelerindeki güçlü etkisini sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. Tahmislerin belirli dönemlerde artış göstermesi ise eserin klasik şiir geleneği içerisinde edebî üretime kaynaklık ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Bunun yanında bazı eserlerde şerh, tercüme ve tahmis faaliyetlerinin bir arada bulunması, bu türler arasındaki sınırların kesin çizgilerle ayrılmadığını göstermektedir. Türkçe, Arapça ve Farsçanın birlikte kullanıldığı örnekler de Osmanlı entelektüel hayatının çok dilli yapısını yansıtması bakımından dikkat çekicidir. 20. yüzyılda şerh faaliyetlerinde nisbi bir azalma görülmesine rağmen tercümelerin devam etmesi, *Kasîde-i Bürde*'ye yönelik ilginin modern dönemde farklı bir mahiyet kazandığını göstermektedir. Bu dönemde metni çağdaş okuyucuya ulaştırma amacı ön plana çıkmıştır. 21. yüzyıla ait tercüme örneklerinin tespit edilmiş olması ise *Kasîde-i Bürde*'ye yönelik ilginin çağdaş dönemde de devam ettiğini göstermesi bakımından dikkat çekmektedir. Ayrıca tarihleri veya müellifleri kesin biçimde belirlenemeyen eserlerin varlığı, *Kasîde-i Bürde* literatürünün henüz bütünüyle ortaya konulamadığını göstermekte; bu alanın yeni katalog, yazma eser ve metin neşri çalışmalarıyla daha da genişletilebileceğine işaret etmektedir.

Kasîde-i Bürde literatüründe şerh, tercüme ve tahmis türlerinin çoğu zaman iç içe geçtiği görülmektedir. Bazı eserlerde beyitlerin önce manzum veya mensur olarak tercüme edilip ardından şerh edilmesi, şerh metinlerinin aynı zamanda bir tercüme faaliyeti işlevi de üstlendiğini göstermektedir. Türkçe, Arapça ve Farsçanın birlikte kullanıldığı bu örnekler, Osmanlı entelektüel çevrelerinin çok dilli yapısını yansıtması bakımından dikkat çekmektedir. Bu durum, *Kasîde-i Bürde* etrafında oluşan literatürde açıklama, tercüme ve yeniden üretme faaliyetlerinin kesin sınırlarla ayrılmadığını ortaya koymaktadır.

Manzum *Kasîde-i Bürde* tercümelerinde belirli aruz kalıplarının öne çıktığı görülmektedir. Tespit edilen tercümelerde en yaygın tercih, "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbı olmuş; bunu "mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün", "mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün" ve kasidenin aslında da kullanılan "müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün" kalıpları takip etmiştir. Bunun yanında bazı mütercimler farklı aruz kalıplarını tercih etmiş, modern dönemde ise serbest ölçü ve hece ölçüsüyle kaleme alınan tercümeler de ortaya çıkmıştır. Bu durum, *Kasîde-i Bürde* tercümelerinde bazı kalıpların gelenekleştiğini, buna karşılık farklı dönem ve mütercimlere bağlı olarak çeşitli şiirsel tercihlerin de sürdüğünü göstermektedir.

Kasîde-i Bürde tercümelerinde kaside, kıta ve mesnevi gibi farklı nazım şekillerinin tercih edildiği görülmektedir. Tespit edilen örneklerde kaside nazım şekli öne çıkmakla birlikte, bazı tercümelerin kıta ve mesnevi biçiminde kaleme alınması, mütercimlerin farklı edebî tercihlere yöneldiğini ve tercüme faaliyetinin tek bir nazım biçimiyle sınırlandırılmadığını göstermektedir.

Bu çalışmada *Kasîde-i Bürde* etrafında Türk edebiyatında oluşan şerh, tercüme ve tahmis literatürü; türleri, nazım-nesir özellikleri ve yüzyıllara göre dağılımları dikkate alınarak bir araya getirilmiş, eserler mevcut akademik çalışmalar ışığında sistemli biçimde tasnif edilmiştir. Böylece literatürde dağınık hâlde bulunan veriler bütüncül bir çerçevede değerlendirilmiş; *Kasîde-i Bürde*'nin Osmanlı ve Türk edebiyatındaki tesir alanı ile asırlar boyunca süregelen yorum, tercüme ve yeniden üretim geleneği daha görünür hâle getirilmiştir. Ayrıca eserlerin biçimsel özellikleri, kullanılan nazım şekilleri ve aruz kalıpları üzerinden yapılan değerlendirmeler, *Kasîde-i Bürde*'ye yönelik edebî yaklaşımın zaman içerisindeki süreklilik ve değişim unsurlarını ortaya koymuştur. Bu yönüyle çalışma, hem *Kasîde-i Bürde* literatürünün toplu biçimde tespitine katkı sağlamakta hem de ileride yapılacak metin neşri, karşılaştırmalı inceleme ve edebî gelenek araştırmaları için temel bir başvuru zemini sunmaktadır.

BEYANLAR

Veri ve Materyallerin Erişilebilirliği

Bu çalışmada kullanılan veriler ve materyaller; kaynakçada belirtilen yayımlanmış akademik çalışmalar, bibliyografik kayıtlar ve yazma eser kataloglarından elde edilmiştir. Çalışma kapsamında ayrıca üretilmiş bağımsız bir veri seti bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışmaları

Yazarlar, bu çalışma kapsamında herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Etik Beyan

Bu çalışma; literatür taraması, bibliyografik tasnif ve metin değerlendirmesine dayandığından etik kurul izni gerektirmemektedir. Çalışmada insan katılımcılar, hayvanlar, anket, görüşme veya deneysel bir uygulama yer almamaktadır.

Yazar Katkıları

Mustafa Ramazan Yüksel; literatür taraması, eserlerin sınıflandırılması ve makale metninin hazırlanmasına katkı sağlamıştır. Seydi Kiraz; çalışmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, akademik değerlendirme, danışmanlık ve makalenin son hâlinin gözden geçirilmesine katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Akay, S., 2024 Siirtli Şeyh Hattap Efendi ve Kasîdetü'l-Bürde'ye Yaptığı Taştirin Manzum Tercümesi. Ankara: Kitabe Yayınları, 2024.

Akdemir, H. ve S. Kiraz, 2024 "Bâcûrî'nin Kasîde-i Bürde (Bânet Su'âd) Hâşiyesi ve Yekgûş'un Bu Hâşiyeye Dair Hulâsası". Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 7/1 (2024), 91-168.

Akkaya, H., 2015 Tercüme-i Kaside-i Bürde, İrşadü'l-Avam. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, 2015.

Akkaya, T., 2023 Osman Tevfik ve Şerh-i Kasîde-i Bürde Tercüme-i Mücmeli Adlı Eseri (İnceleme-Metin). Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

Aksoy, F. ve M. Balcı, 1975 İmam Bûsîrî ve Kasîde-i Bürde. İstanbul: Ferşat Yayınevi, 1975.

Albayrak Sak, V., 2014 "Şemseddin Sivâsî'nin Kaside-i Bürde Tercümesi". Turkish Studies 9/3 (2014), 91-110. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.6349.
Albayrak Sak, V., 2019 "Esâsî'nin Kaside-i Bürde Tercümesi". RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi 16 (2019), 343-363.
Armutçuoğlu, , 2012 Kasîde-i Bürde Manzûm Tercüme. İstanbul: Erkam Yayınları, 2012.
Arslan, A. T., 2007 "Şemseddîn-i Sîvâsî ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". Osmanlılar Döneminde Sivas: Sempozyum Bildirileri. 2/77-86. Sivas: Sivas 1000 Temel Eser, 2007.
Ayçiçeği, B., 2015 "Bûsîrî (ö. 696/1297 ?)'nin Kasîdetü'l-Bürde'sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa (ö. 1308/1892) Tarafından Yapılan Mensur ve Manzum Tercümesi". Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 15 (2015), 27-102.
Ayçiçeği, B., 2016 "Üsküdarlı Abdülhay Celvetî ve Kasîde-i Bürde Tercümesi". IX. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu 11-13 Kasım 2016 Bildiriler. ed. Coşkun Yılmaz. 223-266. İstanbul: Üsküdar Belediyesi Yayınları, 2016.
Ayçiçeği, B., 2020 Necîb Efendi'nin Kasîde-i Bürde Şerhi Muhtasar Tevessül İnceleme-Tevessül'le Karşılaştırma-Metin. İstanbul: DBY Yayınları, 2020.
Ayçiçeği, B. ve H. Koç, 2022 Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü, 2022. https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/kaydli-kaside-i-burde-hocazade-mehmed.
Ayçiçeği, B., 2023 "Bûsîrî (ö. 696/1297?)'nin Kasîdetü'l-Bürde'sinin Ahmed Arîf (ö. 1186/1772-73'ten sonra) Tarafından Yapılan Manzum Tercümesi". Türklük Bilgisi Araştırmaları Journal of Turkish Studies 59 (2023), 65-93.
Ayçiçeği, B., 2024a Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si Cilt:1 Nüshalar. İstanbul: DBY Yayınları, 2024.
Ayçiçeği, B., 2024b Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si Cilt:2 Metinler. İstanbul: DBY Yayınları, 2024.
Aydın, S., 2020 Kemâlâtî Mehmed'in Kasîde-i Bürde Tercümesi (İnceleme-Metin). İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Lisans Tezi, 2020.
Balcızâde Ahmed b. El-Hâc Hasan İstanbulî, 1735 Şerh-i Kasîde-i Bürde. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, 1735:.
Bursalı Mehmed Tahir, 1972 Osmanlı Müellifleri. ed. Fikri Yavuz - İsmail Özen. İstanbul: Meral Yayınları, 1972.
Cankurt, H., 2015 Seyyid Hasan Rızâyî el-Aksarayî Hayatı, Sanatı, Eserleri ve "Miftâhu's-Sa'âde" Adlı Manzûm Kasîde-i Bürde Şerhi. Aksaray: Kültür Yayınları, 2015.
Çağlayan, N., 2022 Mehmed Hayrî Hasîde-i Ravbe Neşîde-i Külbe Şerh-i Kasîde-i Bür'e. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları, 2022.
Dağıstânî, A. F., 1883 Enisü'l-Vahdet Tahmisü'l-Bürde. İstanbul: Ahmed Efendi Matbaası, 1883.
Demirayak, K., 2001 "Kasîdetü'l-Bürde". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 24/566-568. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
Doğan Averbek, G., 2020 "Berlin Devlet Kütüphanesi'nde Bulunan Kataloglanmamış Türkçe Yazmalar Üzerine Tespitler". Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 24 (2020), 1-40.
Elikara, H., 2024 Kayacıklı Süleyman Efendi'nin Kaside-i Bürde Şerhi (İnceleme-Metin). Giresun: Giresun Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
Er, , 2014 Nahifî Süleymân Efendi Külliyâtı ve On Eserinin Tıpkıbasımı, Tercümesi, Sâdeleştirilmesi. İstanbul: Kutup Yıldızı Yayınları, 2014.
Ertaylan, H., 1960 Şeyh Abdurrahim Karahisarî Tercüme-i Kaside-i Bürde. İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1960.
Gökgöz, Y., 2021 Mustafa b. Ahmed el-Bosnevî'nin Zübdetüş-Şürûhi't-Türkiyye'si (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
Gurretü'l-Münîre Şerh-i Kevkebü'l-Muzîe Yahud Kasîde-i Bürde Şerhi, 1894 çev. Türkzâde Hâfız Mehmed. İstanbul: Kasbar Matbaası, 1894.
Güler, S., 2021 Ka'b b. Züheyr'in Kasîde-i Bürdesi'ne Osmanlı Döneminde Yazılan Türkçe Şerhler (Karşılaştırmalı İnceleme Üsküdârî Ahmed Efendi, Abdurrahman Abdî Paşa ve İsâmüddin Efendi Şerhlerinin Tenkitli Neşirleri. İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Doktora Tezi, 2021.
Günaydın, Y. T., 1995 İbn-i Kemâl Edebî Kişiliği ve Kaside-i Bürde Tercümesi (Tenkitli Metin). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 1995.
Harman, F., 2004 Abidin Paşa Kaside-i Bürde Tercüme ve Şerhi. İstanbul: Kalem Yayınevi, 2004.
İlhan, M., 2017 "Na'imî'nin Manzum Kaside-i Bürde Tercümesi". Journal of Turkish Language and Literature 4/3 (2017), 42-61.
İpek, M. R., 2021 Rusçuklu Mehmed Hayrî'nin Türkçe Kasîde-i Bürde Şerhi 'Hediyye' (İnceleme-Metin-Dizin). Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2021.
İpşirli, M., 2011 "Taşköprizâde Kemâleddin Efendi". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 40/152-154. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
Kaçar, M., 2024 "İbrâhîm b. Süleymân el-Ankaravî'nin Kasîde-i Bürde Şerhi". Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si Cilt: 2 Metinler. ed. Bünyamin Ayçiçeği. 17-78. İstanbul: DBY Yayınları, 2024.
Kahraman, B., 1997 "Le'âlî ve Abdurrahîm Karahisârî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümeleri". Türkiyat Araştırmaları Dergisi 4 (1997), 57-107.
Kaplan, Y., 2021a "Fazlî ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi 25 (2021), 66-89.
Kaplan, Y., 2021b "Nihâdî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 10/25 (2021), 45-70.
Kaplan, Y., 2022 "Sayrafî ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi 9/24 (2022), 309-338.
Kaplan, Y., 2023 "Kasîde-i Bürde'nin Mütercimi Meçhul Bir Manzum Tercümesi". Mecmua-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi 8/15 (2023), 1-31.
Karakoç, S., 2019 İslâm'ın Şiir Anıtlarından. İstanbul: Diriliş Yayınları, 2019.
Karakuş, F. ve M. E. Uzunyaylalı, 2023 "Üsküplü Abdurrahîm Efendi ve İki Dilli Manzum Kaside-i Bürde Çevirisi". Kafkas Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi 10-19 (2023), 28-50.
Kasadar, F., 2019 İsmail Niyazi Osmanpazarî (ö. 1275/1858) Hayatı, Eserleri ve el-Umde Ale'l-Bürde İsimli Eseri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019.
Kaya, M., 2001 "Kasîdetü'l-Bürde". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 24/568-569. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
Kaya, M., 2014 Kasîde-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş. İstanbul: Damla Yayınevi, 2014.
Keskinsoy, H., 2011 Mekkî ve Nahîfî'nin Kasîde-i Bürde Tahmisleri (Tenkitli Metin-İnceleme). Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
Koç, H., 2018 "Ahmed-i Rıdvan'ın Manzum Kaside-i Bürde Tercümesi". Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi 5/12 (2018), 9-31. https://doi.org/10.17822/omad.2018.97.

Koç, H., 2021a Berlin Devlet Kütüphanesi Hs. Or. 5151'de Kayıtlı Kasîde-i Bürde Şerhi. İstanbul: DBY Yayınları, 2021.
Koç, H., 2021b "Mustafa Maksûd Resâ Efendi'nin Kasîde-i Bürde Tahmisi". Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 27 (2021), 489-546.
Koç, H., 2021c "Paşasaraylı Fazlî Efendi'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 26 (2021), 391-425.
Koç, H. ve Baka Telli, 2022 "Cihâdî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". DBY Yayınları, 205-226.
Koç, H., 2023 "Mütercimi Belirsiz Bir Kasîde-i Bürde Tercümesi". Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi 49 (2023), 363-398.
Koç, H., 2024b "Abdullah Salâhî-i Uşşâkî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi ve Tahmisi". Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürdesi Cilt 2: Metinler. ed. Bünyamin Ayçiçeği. 345-374. İstanbul: DBY Yayınları, 2024.
Koç, H., 2024a Re'îsü'l-İhtisâb Şerîf Mu'tasım el-Buhârî, Kasîde-i Bürde Tercümesi ve Tahmisi. İstanbul: DBY Yayınları, 2024.
Koç, H., 2024c "Safâyî Mustafa b. Ali'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürdesi Cilt 2: Metinler. ed. Bünyamin Ayçiçeği. İstanbul: DBY Yayınları, 2024.
Koç, H., 2024d "Türâbî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürdesi Cilt 2: Metinler. ed. Bünyamin Ayçiçeği. 331-343. İstanbul: DBY Yayınları, 2024.
Koyuncu, F., 2022 "Hulvî Abdullah Efendi'nin Kaside-i Bürde Tercümesi". The Journal of Academic Social Science Studies 15(92) (2022), 63-86.
Kuzubaş, M., 2007 "Muhammed Fevzî'nin Miftâhu'n-Necât Adlı Eseri (Kasîde-i Bürde Tahmis ve Şerhi)". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 1/1 (2007).
Menzioğlu Ahmed Efendi, 2017 Kasîde-i Bürde Tercümesi. nşr. Kemal Akırmak. İstanbul: Yasin Yayınevi, 2017.
Merinos, F., 2017 Sayrâfî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi ve İncelemesi. İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Lisans Tezi, 2017.
Mermer, K., 2020 Klâsik Şerh Geleneğinde Üslûp Kasîde-i Bürde Örneği. İstanbul: İz, 2. Basım, 2020.
Mermer, K., 2024 "Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Mihrişah Sultan Bölümü, 175 Numarada Kayıtlı Satır Altı Kasîde-i Bürde Tercümesi". Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si Cilt: 2 Metinler. ed. Bünyamin Ayçiçeği. 307-329. İstanbul: DBY Yayınları, 2024.
Öksüz, Y., 2020 "Mütercimi Meçhul Bir Kasîde-i Bürde Tercümesi". Cumhuriyet İlahiyat Dergisi 24/1 (2020), 211-245.
Öntürk, T., 2021 "İzmitli Muhyiddîn Şeyhzâde'nin Türkçe Kaside-i Bürde Tercümesi". Gaziantep University Journal of Social Sciences 20/2 (2021), 973-996.
Özcan, A., 2019 Nazîfî İsmail Akhisârî ve Manzum Kasîde-i Bür'e Tercümesi: İklîdü's-Saâde. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
Özdemir, D. A., 2015 Zâli Ahmed bin Mustafa'nın Kasîde-i Bürde Şerhi. Ordu: Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
Özyön, C., 2025 Şeyhülislâm Mevlânâ Muhammed Mekkî'nin Tevessül İsimli Kasîde-i Bürde Şerhi [İnceleme-Metin-Şerh Sözlüğü]. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2025.
Saraç, M. A. Y., 1994 "Kemal Paşazâde'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". İslami Edebiyat 24 (1994), 65-70.
Serin, R., 1995 Kaside-i Bürde Şerhi,Havas ve Esrârı. İstanbul: Pamuk Yayıncılık, 1995.
Sezer, H., 1985 İmam Bûsîrî ve Bürde'si. Konya: Selçuk Üniversitesi, Doktora Tezi, 1985.
Sönmez, H., 2025 Yahyâ bin Abdullâh'ın Kasîde-i Bürde Şerhi: Tercümetü'l-Esrâr fî Medhi Seyyidi'l-Ebrâr (İnceleme-Tenkitli Metin). Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Doktora Tezi, 2025.
Şahin, E. S., 1997 Kaside-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercümeleri. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997.
Şener, H. , 1995 Kasîde-i Bürde, Kaside-i Bür'e ve Su Kasîdesi. İzmir: İrfan Kültür Eğitim Derneği, 1995.
Şimşek, S., 2018 Kasîde-i Bürde (Fazileti, Sırları ve Manzum Tercümesi), Şeyh Abdülhay el-Celvetî el-Edirnevî. İstanbul: Buhara Yayınları, 2018.
Tahralı, M., 2019 Ken'ân Rifâî, Tuhfe-i Ken'ân -Armağan- Hadîs-i Şerifler ve Kasîde-i Bürde'nin Manzum Tercümesi. İstanbul: Cenan Eğitim, Kültür ve Sağlık Vakfı Yayınları, 2. Basım, 2019.
Talal, H. A. T., 2016 Sadullah Halveti'nin Şerh-i Kaside-i Bürdesi (İnceleme-Tenkitli Metin). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2016.
Taşdelen, D., 2020 "Zâtî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi 60/1 (2020), 113-152.
Taşdemir, M., 2019 Sa'du'llâh Halvetî'ye Atfedilen Anonim Kasîde-i Bürde Şerhi (İnceleme-Metin). Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
Tokdemir, F., 2017 Erzurumlu Hasan Fehmi Efendi ve Kasîde-i Bürde'yi Şerh Yöntemi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
Türkoğlu, S., 2023 "Alî b. İsmâîl Babadağî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi 13 (2023), 374-397.
Uçar, A. ve H. Uçar, 2024 "Abdullâh Salâhaddîn-i Uşşâkî'nin Kasîdetü'l-Bürde'sinin Türkçe Tahmîsi". Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi 16 (2024), 9-41.
Yazar, S., 2011 Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
Yazar, S., 2018 "Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2/3 (2018), 145-187.
Yazar, S., 2023 "Osmanlı Telif Geleneğinde Istılahî ve Amelî Yönden Tercüme ve Şerh İlişkisi". 60. Doğum Yılı Münasebetiyle Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç Armağanı. ed. Mücahit Kaçar vd. İstanbul: DBY Yayınları, 2023.
Yazar, S. ve E. Erbil, 2024 "Koçhisârîzâde Süleymân Tâlib'in Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 32 (2024), 853-902.
Yazar, S., 2024 "Le'âlî Mahlaslı Seyyid Ahmed b. Mustafâ'nın Kasîde-i Bürde Şerhi". Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürdesi. ed. Bünyamin Ayçiçeği. 79-253. İstanbul: DBY Yayınları, 2024.
Yıldız, A., 2011 Ahmed Sûzî Hayatı ve Şiirleri. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2011.
Yücel, Y. , 2016 "Kaside-i Bürde Üzerine Son Dönemde Yapılan İlmi Çalışmalar". İslam Bilimleri Araştırmaları Dergisi 1 (2016), 86-106.
Yüksel, M. R., 2022 "İskilipli Abdülkâdir b. İsmail'in Kasîde-i Bürde Şerhi". Eski Türk Araştırmaları Dergisi 5/1 (2022), 348-365.
Yüksel, M. R., 2024 İskilipli Abdülkâdir bin İsmail'in Kasîde-i Bürde Şerhi (İnceleme-Metin-Dizin). Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2024.

Yüksel, M. R., 2025 "Yeni Bir Müellif, Yeni Bir Eser: Mustafa el-Ahıshavî el-Çorumî, Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde". Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 28 (2025), 423-452.

How to cite this article: Yüksel, M. R. and Kiraz, S. Commentaries, Translations, and Tahmis Works on Bûsîrî's Kasîde-i Bürde in Turkish Islamic Literature. *Science and Contemplation*, 1(1), 1–15, 2026.

Licensing Policy: The published articles in *SAC* are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

